

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 50 ● 16. DECEMBRA 1955 ● LETO XIV ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL. ZDRUŽITE SE!

Ob predlogih Centralnega sveta sindikatov za smotrnejše oblikovanje plač v gospodarstvu

Plačni sistem mora vzpodbujati rast in pocenitev naše proizvodnje

Ker je plačni sistem eden najvažnejših činiteljev vsega gospodarskega sistema in le-ta bistveno vpliva na hitrejši razvoj gospodarstva, poudarja Kongres, da je treba še vnaprej razvijati in izpopolnjevati sedanji tarifni sistem, predvsem pa način oblikovanja plač. Pri tem je stremeti, da plačni sistem omogoči

sistem vpliva na rast storilnosti, na pocenitev proizvodnje, na razmere tržišča itd. Centralni svet sindikatov je v ta namen sestavil tudi posebne skupine, ki so proučevale plačni sistem v podjetjih, razen tega pa je zbiral še potrebne podatke. Na osnovi izkušenj je Centralni svet sindikatov že na septembru

to, da nam ob isti proizvodnosti občutno narašča število zaposlenih delavcev, da raste število višje kategoriziranih delovnih mest in da nenavadno hitro prehajajo delavci nižjih strokovnih kategorij v višje. Dobršen del tega, kar je naše gospodarstvo pridobilo z živahnim delom po učinku, smo izgubili prav zaradi omenjenih slabosti.

ne le malenkostni del prihranka, če opravijo določeno proizvodno nalogo z manjšim številom delavcev. Ker nimamo ustreznega instrumenta, na podlagi katerega bi ugotovili, iz česa izvira doseženi dohodek (dobiček), so sredstva iz dobička in raven plač na splošno omejena. Čeprav je ta ukrep nujno potreben, navaja podjetja h kršitvi predpisov. Podjetja ne izkazujejo točno število zaposlenih in porabljen delovni čas, brez potrebe spreminjajo kvalifikacijski sestav delavcev itd. Vse to seveda neugodno vpliva na oblikovanje cen, na rast proizvodnje, na založenost trga, skratka prizadene življenjsko raven delovnih ljudi.

Dne 22. decembra praznujejo narodi naše socialistične domovine rojstni dan svoje Ljudske armade. Malo armad je na svetu s tako slavno zgodovino in malo jih je tako tesno povezanih z ljudstvom, kot je to naša armada. V jeku naj-srditejših bojev so goloroki partizanski odredi preraščali v močno, nepremagljivo armado, in sicer zato, ker je na mesto enega padlega borca stopilo tisoč novih.

Nič manj slaven ni povojni razvoj naše armade, nič manj pomemben. Saj so vojaki — sinovi našega ljudstva — vselej in odločno varovali in varujejo našo socialistično domovino in pridobitve ljudske revolucije. Zato bosta Rudo, kraj, kjer je bila ustanovljena naša ljudska armada, in 22. december 1941, na listih zgodovine našega ljudstva zapisana na častnem mestu.

Naj živi naša slavna ljudska armada!

POSTOJ IN PREBERI!

Vsem sindikalnim odbornikom, zaupnikom, sodelavcem, bralcem in prijateljem!

Po sklepu XV. plenuma Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo, bodo vse sindikalne organizacije Slovenije, to je podružnice in vodstveni organi, prejemale od 1. januarja 1956 dalje po en izvod glasila sindikatov Slovenije »Delavska enotnost« in en izvod glasila CO ZSJ »Rad« brezplačno. Naročnino bo poravnal Republiški svet iz dobljene kvote v letu 1956. Ta sklep je plenum sprejel zato, ker nekatere podružnice niso prejemale oziroma niso bile naročene na ti dve delavski glasili, ki pa sta za uspešno delo sindikatov prepotrebni. Še več pa je bilo organizacij, ki so bile na Delavsko enotnost naročene, niso pa v redu plačevale naročnine. S tem, da bo RS sindikatov za Slovenijo poravnal za vse organizacije naročnino za en izvod teh listov, naj sindikalne organizacije ne vnašajo potrebne vsote za naročnino v svoj proračun.

Vse bralce prosimo, da obvesto o tem svoje podružnice. Opozore naj jih tudi, da naj vsaka organizacija, ki je že doslej naročena na Delavsko enotnost ali Rad, po en izvod teh listov pravočasno odpove, če ima to za potrebno. To zato, ker naročniki prejemale v mnogih primerih list na skupen naslov podružnice in ni razvidno, ali je med njimi izvod namenjen sindikalnemu odboru. Če tega sindikalne organizacije ne bodo storile, bo uprava Delavske enotnosti mnenja, da ostane organizacija še vedno naročnik in bo morala ta izvod seveda tudi plačati.

Ob tem pomembnem sklepu pa pričakujemo od vseh sindikalnih odbornikov, zaupnikov, sodelavcev in bralcev še večje pozornosti, tesnejšega sodelovanja in povečanih naporov za razširitev kroga bralcev in povečanje števila naročnikov na naš list.

Uredništvo »Delavske enotnosti«

Kaj mora uresničiti plačni sistem?

V današnjih pogojih bi moral plačni sistem čim dosledneje uresničevati te stvari:

Vzpodbujati bi moral individualno storilnost dela, omogočiti plačevanje po delu, vzpodbujati kolektiv k povečanju proizvodnje in boljšemu poslovanju in omogočiti kolektivu, da uživa plodove svojega dela. Izkušnje nas opozarjajo, da obstoječi plačni sistem uresničuje samo prvi pogoj, deloma uresničuje drugega, zadnja dva pa povsem zanemarja, in sicer iz dveh razlogov:

1. ker so v sedanjem sistemu plač plače delovnega kolektiva, štete v proizvodne stroške, odvisne od števila zaposlenih delavcev, od porabljenega delovnega časa, kvalifikacijske strukture zaposlenih, od gospodarske panoge in podobno. Niso pa odvisne od resničnega uspeha podjetja, to je od obsega in ekonomičnosti proizvodnje;
2. ker sedanji sistem enako upošteva in razdeljuje dohodek podjetja, ki ga je to dobilo s po- višanjem cen, kot tudi dohodek, ki ga je podjetje pridobilo s povečanjem storilnosti in zmanjšanjem proizvodnih stroškov ter sploh z boljšim in racionalnim poslovanjem.

Zavoljo takšnega načina oblikovanja plač in enostranskega obravnavanja delitve dohodka se kolektivni praviloma usmerjajo na to, da večajo svoje plače z večjim dobičkom na trgu (to je mogoče ob razmeroma šibki založenosti trga), niso pa dovolj vzpodbujeni, da večajo svoje prejemke s povečanjem proizvodnje, storilnosti ter znižanjem proizvodnih stroškov. Podjetja tudi niso vzpodbujena, da bi zaposlovala res samo potrebnost število delavcev, ker jim osta-

Sindikati niso ostali le pri ugotavljanju slabosti, temveč predlagajo ustrezno izpopolnitev sistema

Sindikati niso ostali samo pri teh ugotovitvah, temveč so šli delj, v skladu z nalogami III. Kongresa. Vodstvo delavskih sindikatov misli, da lahko te slabosti v našem gospodarstvu odstranimo z izpopolnitvijo plačnega sistema. Po mnenju Centralnega sveta sindikatov bi moralo oblikovanje plač sloneti predvsem na uspehih, doseženih v sami

(Nadaljevanje na 3. strani)

O ZELO TEHTNI RAZPRAVI KRANJSKEGA OKRAJNEGA SVETA

Zvesto uresničujemo naša načela

V začetku decembra je Okrajni sindikalni svet gorenjske skupnosti komun pripravil analizo gospodarjenja v podjetjih za prvih devet mesecev letošnjega leta in o njej je razpravljalo te dni predsedstvo sindikalnega sveta v Kranju.

V prvih devetih mesecih so letošnji proizvodni plan v okraju dosegli z 79,5%, plan dobička pa s 77%. Torej je plan presežen in računamo, da bo tudi celoletni proizvodni plan presežen z nekaj odstotki. Oglejmo si še nekatere ugotovitve.

Le štiri podjetja na Gorenjskem letos niso delila dobička. — Nesorazmerno visoko povprečje deljenega dobička na enega zaposlenega v trgovini. — Letošnji proizvodni plan bodo izpolnili. — Podjetja naj zaposlujejo nove delavce le preko posredovalnice za delo.

Na seji predsedstva so se precej zadrževali ob stopnji dobička. V začetku leta, ko so sestavljali družbeni plan, so namreč v podjetjih predvideli, kolikšno vsoto dobička morajo doseči, da bo družbeni plan dosežen. Brž ko so podjetja to vsoto že dosegla, bi lahko znižala cene izdelkom in sindikalni svet meni, da bi se to moralo zgoditi.

Ugotovili so, da so v začetku leta planirali po podjetjih tako, da so si ohranili precej notranjih rezerv, zlasti v delovni sili, saj je plan proizvodnje dosežen, plan zaposlovanja pa je izpolnjen le 95% in še preveč ljudi je v podjetjih. Nesorazmerno visoko so planirali tudi bolezenske dopuste, orožne vaje itd. in na ta način skrivali delovno silo.

Poglavje zase pa je doseganje dobička. Predsedstvo je ugotovilo, da le štiri podjetja v vsem okraju niso dosegla dobička in ta so: »Projekt« Radovljica, kamnolom v Hotavljah, opekarna v Stražišču in dom v Dvorski vasi. Povprečje je vsak zaposleni dobil 5908 dinarjev dobička v prvih devetih mesecih. Če prištejemo k temu še oktober, se vsota poviša na 7302 dinarja, kar bo z nagradami in delitvijo dobička ob Dnevnu republike še poraslo. Dokaj podjetij je izplačalo za več kot poldrugo plačo dobička. V tovarni čipk na Bledu celo 230% ali 19.705 dinarjev.

Povprečna vsota dobička, ki so jo izplačali v trgovini, pa da- leč presega vse druge panoge. V trgovini zneso povprečje 16.700 dinarjev dobička na enega zaposlenega, medtem ko je povprečje za železarno le 4845 dinarjev, kljub temu da ustvarjajo tam veliki-ansko vrednost. Tako so na primer v jeseniški delikatesni trgovini izplačali povprečno po 20.000 dinarjev dobička vsakemu, v knjigarni pa celo 27.200 din.

Ne le zanimivi, marveč tudi zelo poučni so sklepi seje predsedstva kranjskega okrajnega sveta. Domenili so se, da bodo priporočili sindikalnim podružnicam, naj še one podrobno prouče gospodarjenje v podjetjih, izpolnjevanje proizvodnega in finančnega plana ter naj napravijo podrobno analizo, o kateri naj razpravlja delavski svet in ves kolektiv. Ker bodo ta mesec občini zbori občinskih svetov, naj tudi ti postavijo podrobne gospodarske analize za svoja področja, kot bo to storil OSS za ves okraj na občnem zboru. Okrajni svet bo občinskimi svetom preskrbel potrebno gradivo, če ga v občini ne bi mogli dobiti.

(Nadaljevanje na 2. strani)

OB USTANOVNEM OBČNEM ZBORU ZVEZE ŽENSKIH DRUŠTEV

NALOGA NAS VSEH

Problem prehrane prebivalstva Slovenije je bil osvetljen z vseh strani, tako kot doslej ni storila tega še nobena družbena organizacija. Z vso odgovornostjo sestavljeni in znanstveno utemeljeni referati so obravnavali: prehrano našega prebivalstva; prehrano v menzah, obratnih kuhinjah, zavodih itd.; proizvodnjo živil; predelavo živil; preskrbo prebivalstva z žvili; o kvarjenju živil in vzgoji prebivalstva.

Dne 10. in 11. decembra je bil v Ljubljani ustanovni občni zbor Zveze ženskih društev Slovenije. Za ta občni zbor je iniciativni odbor dolgo in temeljito pripravil gradivo, ki naj ga obravnava občni zbor. K temu je pritegnil vrsto strokovnjakov in organizacij. Uspeh ni izostal.

Temeljnost, s katero je občni zbor osvetlil vprašanje prehrane našega prebivalstva in pokazal način, kako se ta lahko ob obstoječih pogojih in možnostih izboljša in kakšne so naše bodoče naloge, da se bo način zdrave prehrane nenehno izboljševal daje temu občnemu zboru izredno pomembnost.

Ne samo, ker se je novoustanovljena Zveza ženskih društev takoj lotila tako važnega vprašanja in prevzela nase tako odgovorno delo, temveč in predvsem zato, ker je odkrila način, kako reševati vprašanja prehrane in pokazala na odgovornost pri tem reševanju vseh družbenih faktorjev in ne nazadnje tudi delavskih sindikatov.

Ni mogoče v kratkem opisati vsega, kar je bilo na dvodnev- nem zasedanju ugotovljeno in povedano. Naš list bo v bodočih številkah, in to je tudi dolžan, črpal snov iz tega zasedanja.

Zdrava in pravilna prehrana je osnova zdravja, delovne in obrambne sposobnosti naših državljanov. Od pravilne in zdrave

prehrane je v veliki meri odvisna delovna storilnost ter s tem nalogi za večjo proizvodnjo materialnih dobrin in boljše življenjsko raven.

Ta osnovna misel je bila kritično osvetljena z vseh strani.

Ugotovljeno je bilo, da se je prehrana v primerjavi s predvojnno v celoti sicer izboljšala, ker so se količine živil, ki jih porabi sleherni državljan, povečale, da pa se je kakovost prehrane posameznih plasti uslužbencev in delavcev poslabšala. Kje so vzroki? Brez dvoma, da so v znanji meri narasle potrebe našega prebivalstva, da naša proizvodnja ne krije naglo naraščajočih potreb našega prebivalstva, da do- sedanji položaj ni dopuščal, da bi vlagali večja sredstva v proizvodnjo živilskih predmetov, niti da bi jih v večji meri uvažali. Eden znanih vzrokov je tudi nizka proizvodnost kmetij- stva, ki ni šla v korak z ostalim gospodarskim razvojem. Pa tudi nerazumska uporaba hrane, večkrat zelo slabo čuvanje in raz- delitev le-te ter njena nesodobna uporaba vpliva na stanje, kakršno je.

Zveza ženskih društev je stopila na izredno odgovorno in važno področje dejavnosti. Pri tem bo dolžnost nas vseh, je posebno sindikalnih organizacij, da jo podpremo in ji pomagamo uresničiti zastavljene načrte.

Zato bomo v prihodnjih številkah našim organizacijam in bralcem podrobno pojasnili, kaj so na tem zboru obravnavali.

ne samo polno in pravično nagrajevanje po vloženem delu, temveč tudi, da zavaruje enako- praven položaj podjetja v odnosu na skupnost.

S tem v zvezi Kongres meni: 1. da je treba sedanji plačni sistem kar najdosledneje uresni- čevati, kakor tudi da ga je treba budno spremljati in posploševati izkušnje, ker bo tako mogoče pravočasno opaziti njegove slabosti in jih odstraniti med nje- govim razvojem in izpopolnjevanjem sistema...

Ključ za izračun plač je slab

To je Kongres Zveze sindika- tov Jugoslavije, ki je bil letos maja v Sarajevu, med drugim naložil v opravilo vsem sindikalnim odbornikom in vodstvom sindikatov. Skladno s temi nalogami Kongresa so si sindikati prizade- vali res kar najdosledneje uresni- čevati načela sedanjega plač- nega sistema. Obenem so tudi proučevali, kako obstoječi plačni

plenarni seji ugotovili, da je eno izmed najslabših določil sedanje- ga plačnega sistema ključ za iz- račun temeljnega plačnega skla- da gospodarske organizacije.

Najpomembnejša in najko- ristnejša novost v nagrajevanju je nedvomno plačevanje delav- cev po učinku, ki je bilo letos uveljavljeno s predpisi o plačah. Tak način plačevanja je pokazal svoje prednosti. Delo po učinku se je letos zelo razmahnilo. V juniju je delalo v Sloveniji sko- raj polovico delavcev po učinku. V industriji usnja in obutve je delalo po učinku okoli 60% za- poslenih, v industriji gradbenega materiala 58, v tekstilni indus- triji 54%, v črni metalurgiji po- lovica zaposlenih itd. To je se- veda vplivalo v določeni meri na rast proizvodnje, toda storilnost na splošno ni bistveno porasla, ker je istočasno naraščalo število zaposlenih.

Kljub prednostim sedanjega plačnega sistema namreč ugotav- ljamo, da temeljni ključ za izra- čun plačnega skla- da vpliva na

Preteklo nedeljo in ponedeljek je bil v Ljubljani ustanovni občni zbor Zveze ženskih društev Slo- venije, na katerem so obširno razpravljali o družbeni prehrani pri nas

OB PREDLOGIH CENTRALNEGA SVETA SINDIKATOV ZA SMOTRNEJŠE OBLIKOVANJE PLAČ V GOSPODARSTVU

Plačni sistem mora vzpodbujati rast in pocenitev naših proizvodov

(Nadaljevanje s 1. strani)

proizvodnji. To pomeni, da bi morali plače čim bolj neposredno povezati s proizvodom in gospodarjenjem podjetja in dovoliti svobodnejše oblikovanje ter višjo raven plač v primeru, če podjetje poveča proizvodnjo in bolj gospodarno posluje. Število zaposlenih delavcev, porabljen delovni čas in kvalifikacijska struktura zaposlenih, naj ne bi vplivali na višino plač razen v določenih primerih, ko mora skupnost zaradi prenizkega dohodka podjetja zagotoviti delovnemu kolektivu določen znesek plač za določen čas.

Predlagana načela so izražena v dveh predlogih sindikatov. Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije predlaga izpopolnitev plačnega sistema v tem smislu, da bi sedanjí ključ za izračunavanje plač nadomestili z oblikovanjem plač na enoto proizvoda in pa, da bi plače kolektivno oblikovali na podlagi različnih stopenj iz dohodka. Po mnenju sindikatov bi morali sprejeti vzporedno oba predloga, tako da bi vsak izmed njih zajel določene gospodarske panoge, in sicer tiste, ki jim najbolj ustreza.

Oblikovanje plač na enoto proizvoda

Po prvem predlogu (o njem smo podrobneje poročali že v sestavku pod naslovom »Plačni sklad na enoto proizvoda«, ki je bil objavljen v »Delavski enotnosti« štev. 40 z dne 7. oktobra letos), naj bi dobivale gospodarske organizacije plačni sklad na enoto proizvoda. Drugače povedano: za en kilogram cementsa, premoga, za en meter blaga itd. bi dobil kolektiv toliko in toliko dinarjev plač. Namesto da bi ljudski odbori določali za vsako podjetje — kot to delajo doslej — število potrebnih delavcev in kvalifikacijski sestav, naj bi v bodoče predpisovali znesek plač, ki bi ga dobilo podjetje za proizvod, ko tega proda. Znesek za plače na enoto proizvoda naj bi se priznaval v proizvodno ceno, namesto dosedanjih plač, obravnanih po času oziroma delovnem učinku, številu zaposlenih in kvalifikacijskem sistemu delavcev. Te plače naj ne bi bile podvržene nobeni kolektivni omejitvi, obdavčevanju in podobno. Del plač kolektiva bi se lahko še vnaprej oblikoval iz dohodka podjetja na podlagi dosedanjih instrumentov.

Oblikovanje plač iz dohodka na podlagi različnih stopenj

Plače, ki bi se oblikovale iz dohodka na podlagi različnih

stopenj (drug predlog), naj bi bile odvisne od tega, če doseže podjetje dohodek s povečanjem cen, s povečanjem fizičnega obsega proizvodnje in znižanjem proizvodnih stroškov.

V prvem primeru bi bile stopnje najnižje. Kolektiv bi dobil manjši plač, če bi ustvarjal svoj dohodek s povečanjem cen. S tem bi podjetje vzpodbudilo, da se sicer zanima za tržišče, toda da ni to njegova glavna skrb. V drugem primeru naj bi bile stopnje praviloma enake odnosu plač proti dohodku v minulem letu, s čimer bi zagotovili rast skupnih plač vzporedno z rastjo proizvodnje (povprečne plače bi lahko celo porasle, če bi podjetje zmanjšalo število zaposlenih). V tretjem primeru pa bi morale biti stopnje za oblikovanje plač iz dohodka najvišje, da bi bil delovni kolektiv zainteresiran povečati obseg plač predvsem z znižanjem proizvodnih stroškov, ker bi to neposredno vplivalo na znižanje cen proizvodov.

Predlagan način oblikovanja plač bi vzpodbujal podjetja k povečanju in pocenitvi proizvodnje

Z načinom oblikovanja plač na enoto proizvoda in na podlagi različnih stopenj iz dohodka bi dosegli to, da bi družbena skupnost priznala podjetju določen znesek plač (neko vrsto »plačnega sklada«). Podjetje pa bi ta znesek plač samostojno razdeljevalo na toliko delavcev, kolikor misli, da jih mora imeti za nemoten potek proizvodnje. Takšen način oblikovanja plač bi vzpodbujal podjetja predvsem na povečanje in pocenitev proizvodnje, ne pa da si povečujejo prejeme s povečanjem cen. To bi tudi vzpodbudilo delovne kolektive, da bi poleg same izločitve iz svojih vrst vse tiste malomarne delavce, ki znižujejo produktivnost podjetja in povečujejo proizvodne stroške, Prejemki kolektiva in vsakega posameznika bi namreč porasli, če bi podjetje ostalo pri istem obsegu proizvodnje ali pa če bi tega povečalo ob manjšem številu zaposlenih. Seveda bi vse to krepilo našo splošno gospodarsko moč, vplivalo na povečanje storilnosti in v vsakem posameznem podjetju kot v vsem gospodarstvu. Za tiste, ki bi bili trenutno nezaposleni, bi morali skrbeti na drug način, ne pa da jih preživlja proizvodnja, ki ji ne dajejo ničesar ali pa prav malo. Vse to bi vplivalo na boljše založenost trga, dosegli bi ravnovesje med kupnimi in blagovnimi skladi in to bi vplivalo na postopno znižanje cen.

Za oba omenjena predloga je

značilno, da jih je mogoče uresničiti brez kakršnihkoli sprememb gospodarskega sistema. Se vnaprej bi lahko ostali v veljavi instrumenti za delitev dohodka podjetja, amortizacija, obresti na osnovna in obratna sredstva, dohodnina in davek na promet proizvodov. Družbena skupnost bi s svojimi instrumenti vplivala na podjetja, podjetje pa bi s tem pridobilo večjo samostojnost na področju plačnega sistema. Tak način izračunavanja plač seveda v ničemer ne spreminja vsega tistega, kar je v plačnem sistemu dobro, kot na primer delo po učinku, nasprotno, vse te stvari bi samo še pospešili. Razdelitev ustvarjenih skupnih plač kot tudi določanje premij in norm bi bila notranja stvar delovnega kolektiva in te stvari bi kolektiv urejal na podlagi svojega tarifnega pravilnika. Predum plač kot tudi zagotovitev minimalnih prejemkov v primeru, da podjetje ne ustvari dovolj sredstev, bi lahko izvrševali tudi na sedanji način.

Ob uresničenju vseh teh sprememb plačnega sistema bi morali morebiti uvesti individualno obdavčevanje plač, in sicer zato, da bi ohranili pravilnejše razmerje med kupnimi in blagovnimi skladi. Podlaga za obdavčevanje bi bil določen znesek za vse delavce in uslužbence. S tem ukrepom bi dosegli to, da bi dohodek, pridobljen s povečano storilnostjo, porazdelili posameznim delavcem, toda tako, da bi določeni delež ostal kolektivu za skupne potrebe in družbeni skupnosti za splošne potrebe.

Odnosi med skupnostjo in podjetjem morajo temeljiti na ekonomskih merilih

Skupnost je zainteresirana na čim hitrejšem in čim bolj vsestranskem razvoju gospodarstva, s tem pa tudi na zvišanju standarda. To je moč doseči samo z večjo delovno storilnostjo, znižanjem proizvodnih stroškov, boljše organizacijo, tehničnimi novostmi itd. Plačni sistem mora vzpodbujati posameznike in kolektive v tej smeri, vzpodbujati mora kolektive, da si prizadevajo povečati in poceniti proizvodnjo. In zato je nujno, da temeljijo odnosi med skupnostjo in podjetjem na proizvodu in realnem dohodku, ne pa na podlagi porabljene dela. Drugače rečeno, doseči moramo to, da se bodo plače oblikovale na ekonomskih merilih, ne pa na osnovi administrativnih predpisov, kot je kategorizacija in podobno. Prav to pa upošteva tudi omenjena dva predloga. Seveda ne gre za to, da bi te predloge uveljavljali hkrati za vsa podjetja,

temveč da spoznamo njihovo vrednost ob preizkusu v posameznih podjetjih, kot je to predlagal Centralni svet, poleg pa, ko nam bodo izkušnje povedale, kaj je dobrega in kaj slabega v teh predlogih, se odločimo za njihovo dokončno uveljavitev.

Plačni sistem moramo izpopolniti, to je narečil tudi zadnji plenem Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. V resoluciji plenuma je med drugim rečeno tudi tole:

»V naših naporih v prihodnjem razdobju sta posebnega pomena smotrnejša organizacija proizvodnje in dvig delovne storilnosti. Velikanske rezerve so zlasti še v industrijski proizvodnji in bi le-te bilo treba v prihodnjem obdobju izkoristiti ter tako težiti po bistvenem znižanju proizvodnih stroškov. To bo ugodno vplivalo na življenjski standard in izboljšalo pogoje za uveljavljanje naših podjetij na svetovnem trgu. Proučevanje in uveljavljanje smotrnejših metod v proizvodnji, tesnejše in neposrednejše povezovanje znanstvenih ustanov in združenj na te naloge, vse to bi prispevalo k zmanjšanju proizvodjalnih stroškov in k boljši uporabi zmogljivosti.

SESTANEK DIJAŠKE SKUPNOSTI TEHNIČNE SREDNJE ŠOLE V LJUBLJANI

ŠOLA UPRAVLJANJA

Letos spomladi je izšel Splošni zakon o vodstvu šol. Namen zakona je, da vsa šolska vprašanja: učni načrt, šolske knjige in učila, socialno stanje dijakov itd., rešujejo profesorji in dijaki skupaj.

Vsi dijaki šolske ustanove postavljajo dijaško skupnost, kjer dijaki lahko povedo svoja mnenja in pripombe o delu šolskega odbora. Seveda ne smemo primerjati dijaško skupnost z mladinsko organizacijo, katera ima političnoizpolnjen naloge. Z našimi in predlogi bodo članom dijaške skupnosti pomagali profesorji posameznih šolskih ustanov.

Sestanek šolske skupnosti so že imele nekatere šole v Mariboru, Kopru in tudi v Ljubljani.

Ljubljanska Tehniška srednja šola je imela prvi sestanek šolske skupnosti pretekli mesec. Direktor šole, tov. Hacin je vsem navzočim dijakom pojasnil zakon o šolski skupnosti in delo šolskega sveta. Šolski svet je na svojih sejah razpravljal o upravljanju šolskih delavnic, izdaji potrebnih skript in učbenikov, opremi in ustanovitvi novih laboratorijev. Primanjkuje tudi šolskih prostorov, ker so v letošnjem šolskem letu ustanovili nove razrede na ženski obrtni in mojstrski šoli. Tako bodo rabili prihodnje leto trideset učilnic,

Vedno pripravljena pomagati v nesreči — to je naša Ljudska armada

plaćnega sistema bo seveda terjala vrsto znanstveno obdelanih činiteljev, na katerih temelji plačni sistem. Zlasti bi morali določiti enotne norme za posamezne panoge, razne normative, brez katerih ni mogoče pravilno planirati, kriterije o delovnih mestih itd. Vseh teh stvari seveda ne zmore opraviti sama Zvezna komisija za plače ali sindikat, temveč bo tu potrebna pomoč naših inštitutov, in sicer predvsem inštitutov, ki proučujejo storilnost, pa tudi ostalih, ki ukvarjajo z gospodarstvom.

plaćnega sistema bo seveda terjala vrsto znanstveno obdelanih činiteljev, na katerih temelji plačni sistem. Zlasti bi morali določiti enotne norme za posamezne panoge, razne normative, brez katerih ni mogoče pravilno planirati, kriterije o delovnih mestih itd. Vseh teh stvari seveda ne zmore opraviti sama Zvezna komisija za plače ali sindikat, temveč bo tu potrebna pomoč naših inštitutov, in sicer predvsem inštitutov, ki proučujejo storilnost, pa tudi ostalih, ki ukvarjajo z gospodarstvom.

plaćnega sistema bo seveda terjala vrsto znanstveno obdelanih činiteljev, na katerih temelji plačni sistem. Zlasti bi morali določiti enotne norme za posamezne panoge, razne normative, brez katerih ni mogoče pravilno planirati, kriterije o delovnih mestih itd. Vseh teh stvari seveda ne zmore opraviti sama Zvezna komisija za plače ali sindikat, temveč bo tu potrebna pomoč naših inštitutov, in sicer predvsem inštitutov, ki proučujejo storilnost, pa tudi ostalih, ki ukvarjajo z gospodarstvom.

dve telovadnici in opremo za metalurški, kemijski in elektro laboratorij.

Dijaki so povedali, da žele slišati v šoli kaj več o partizanski in sodobni književnosti, da imajo premalo praktičnih vaj iz strokovnih predmetov, kar zaradi slabe opreme in premajhnega števila laboratorijev še ne bo mogoče takoj urediti. Tudi strokovni učbeniki, katere uporabljajo, so že zastareli, da jih skoraj ne morejo uporabljati. Se težje je pa z učnimi pripomočki. Logaritmični računal, šestil in trikotnih meril je zelo malo. Še tista, ki so v prodaji, so tako draga, da si jih dijaki ne morejo kupiti. Se in še so naštevali svoje želje, vendar vsem ne bo mogoče ugoditi.

S KONFERENCE ZVEZE KOMUNISTOV DOMŽALSKE OBČINE

Usmerjevalci družbenega življenja

Pred nedavnim so se zbrali v Radomljah delegati osnovnih organizacij Zveze komunistov domžalske občine, izvolili novo vodstvo in razpravljali o sedanjih nalogah komunistov.

Domžalska občina je industrijsko močno razvita, saj so ustvarili delavci lani skoraj dve milijardi narodnega dohodka, medtem ko so ga vse ostale gospodar-

darske panoge ustvarile le 63 milijonov.

Razumljivo je, da so se komunisti pogovorili predvsem o tistih zadevah, kjer njihovo delo še šepa. Nekateri komunisti niso na tekočem z našo gospodarsko politiko in po'em se seveda ne trudijo, da bi jo povsod in ob vsakem času uresničevali ter pojasnjevali. Sekretar občinskega komiteja je zlasti grajal osnovni organizaciji v vrnah »Tokoe in »Induplati«, ki se že po več mesecih nista sestali. Komunisti, ki se niti ne sestajajo, da bi izmenjali svoja opažanja in mnenja in da bi se pogovorili o nalogah, vsekakor ne morejo biti usmerjevalci družbenega življenja v svoji okolici. Zlasti je to težko razumeti za komuniste, ki delajo v tako velikih kolektivih kot sta v teh tovarnah, kjer je toliko vsakovrstnih problemov. Vzemimo le to, da je med zaposlenimi dve petini takih, ki so šele pred nedavnim prišli v tovarno z vasi in prinesli s seboj drobno lastniško miselnost. Tem je zaslužek v tovarni, ne kakih priboljšek ter zaposlitev pot, da pridejo do pravic iz socialnega zavarovanja. Nič čudnega torej ni, če so tudi sindikalne organizacije v nekaterih podjetjih postale glasilo takih teženj, njihovih zagovorniki ter zaščitniki.

Marca 1896 je prišlo do bitke pri Adui, ki se je za Italijo tako nesrečno končala. Padlo je nad 10.000 italijanskih vojakov in kakih 400 častnikov.

Po porazu pri Adui je Italiji ostala le Eritreja. Rim je moral plačati Menelikovo vojni škodo. Etiopsko cesarstvo se je utrdilo in razširilo. Menelik je izdal nove zakone s katerimi je hotel modernizirati deželo.

Leta 1906 je Menelik sklenil sporazum z Italijo, Veliko Britanijo in Francijo, s katerim jim je prepustil obalno ozemlje, ki so ga že prej zahtevali, vse tri evropske države pa so zagotovile Etiopiji neodvisnost.

Po prvem svetovni smrti 1913. leta je zavlada njegova hči Zaidita, toda njena vladavina je bila slaba. Spet je ozvelo sovraštvo med rasí. In spet so evropske velesile prodrale v Etiopijo.

Leto 1916 je mladí ras Tafari, sin slavnega vojskovodje rasa Makonena, postal regent. Cesarica se s tem ni kdove kako strinjala. Zbirala je okrog sebe konservativne elemente, ki so nasprotovali napredku. Ras Tafari pa je postal vodja naprednih sil, ki so se upirale vladavini konservativnih fevdalnih vrhov.

Boj med temi strujami je trajal prav do 1928. leta, ko je ljudstvo v Adis Abebi z velikimi demonstracijami omogočilo rasu Tafariju, da je prevzel oblast. Istega leta so ga kronali za Negusa. Dve leti kasneje, ko je premagal vojsko fevdalcev, ki jo je vodil cesarjev sin, je razglasil republiko. Tako je ras Tafari postal cesar Haile Selassie I. Z njegovim ustoličenjem je Etiopija začela pisati novo poglavje svoje zgodovine.

Dalje so organizacije vse premalo skrbele za to, da bi pridobile nove člane, saj se je v boju za socialistične družbene odnose pri nas prekalilo že toliko ljudi, ki bi zaslužili, da jih sprejemamo v naše vrste.

Posebno naj bi v bodoče skrbeli za vzgojo mladine bodi v šoli bodi v raznih organizacijah, saj je v tej občini toliko razno-likih vplivov, ki jim mladi človek kaj lahko podleže.

K besedi sta se oglasila tudi Ivan Novak-Očka ter dr. Marijan Dermastja, ob koncu pa so izvolili 15 članski komite ter delegate za okrajno konferenco ZKS.

L. B.

muslimani osvojili skoraj vso Etiopijo, je etiopski cesar Lebna Dengel objubil Rimu, da bo etiopska cerkev priznala rimsko nadoblast. Ljudstvo pa se je uprlo in cesar je moral postopiti. V Rimu so apetiti rasli. Leta 1539 so tam ustanovili etiopsko šolo, ki naj bi vzgojila duhovnike — osvajalce. V soglasju s Portugalsko, ki je že menila, da je Etiopija njena kolonija, je rimski papež poslal 1534. leta na obale Rdečega morja skupino jezuitov. Ljudstvo se je spet uprlo. Etiopski cesar Klandij je moral javno nastopiti proti jezuitom. Medtem pa se je ras, ki je upravljal Eritrejo, povezal s muslimani proti Klandiju. Jezuiti so se pridružili tej zvezi. Etiopski in azijski osvajalci, kristjani in muslimani, so se združili, da bi uničili etiopsko neodvisnost. Klandij je sicer premagal sovražno vojsko, toda oblašal je na bojišča.

Po Klandijevi smrti so se plemenitši priprali in vojskovali za prestol. Veliko zaslug za ta boj imajo rimski in portugalski odposlanci, ki so se ravnali po načelu: deli in vladaj. Številni kristjani so prosili Zahod, naj jim pomaga. Iz Portugalske in Španije pa so prihajali jezuiti. Jezuit Mender je 1626. leta pridobil cesarja Susenosa, da je rimsko cerkev imenoval za velikaši, predstavniki so se tudi cerkveni velikaši, predstavniki različnih sekt. Na obalah Rdečega morja in Indijskega oceana so gospodarili Turki. Etiopija je bila odrezana od sveta.

Sele ob koncu sedemnajstega stoletja je v Etiopijo prodrl nekaj rimskih duhovnikov, ki pa jih je etiopski kler takoj uničil. Vendar so še prihajali. Nekateri pogovarjali so jih radi sprejemali, ker so npr. že danes zato Zahod podpiral njihove cesarske ambicije. Med vdori Turkov in Arabcev v Etiopijo je na obalah Rdečega morja cvetela trgovina s vseh tržiščih od Jemena do Čarizrada. Muslimani so ozemlje pokrajine popolnoma opustošili.

Prebivalce so pobili ali odpeljali v sužnost.

Etiopski suženj je bil tudi praded velikega ruskega pesnika Aleksandra Puškina. Puškinovega pradeda so namreč ruski mornarji ujeli na etiopskih obalah in ga podarili Petru Velikemu.

V začetku devetnajstega stoletja, stoletja imperialistične delitve sveta, je v Etiopiji zvitolaril več držav, od katerih sta bili najpomembnejši Tigre in Soa. Bojev med plemenskimi poglavarji in verskimi sektami se ni bilo konec. Svetovni popotnik Bruce, ki je zanjela leta osemnajstega stoletja živel v Etiopiji, je pisal: »Vsak dan je kri tekla kot voda. Duhovniki, laiki, stari in mladi, aristokracija in plebs, so se vsak dan ubijali s sabljo ali vrvoj. Trupla ubitih so rasekali in udi so ležali po alicah, ker jih nisi smeli pokopati.«

Istega leta so se velesile spet začele zanimati za Etiopijo. Francija, ki je zasedla Egipt, si je hotela zagotoviti varno zaledje. Angleži so si skušali pridobiti Sudan in obale Rdečega morja. Italijo so prihajale številne katoli-

ške misije iz Francije, Portugalske in Španije ter protestantske misije iz Anglije, in vse so imele isti cilj — osvajanje. Leta 1839 si je Anglija prisvojila Aden in od tedaj se na etiopskih obalah pojavljajo evropski osvajalci.

V šestdesetih letih preteklega stoletja je v Egiptu zavladal Alhanec Mohamed Ali in kmalu osvojil vso dolino Nila ter jo ocepil od otomanskega cesarstva. Mohamed Ali je večkrat skušal prodreti v Etiopijo, toda doživel je dva huda poraza, ki sta mu preprečila osvajalne načrte.

Na zahodu in jugu so se medtem utrjevali Evropejci. Prihajali so misionarji in ponujali sprim poglavarjem orožje. V obalna mesta so se selili evropski trgovci. Otomanski imperij je razpadal. Evropske dežele so sicer obkrajile Etiopijo pravico do obalnih pokrajin, toda te obljube niso nikoli izpolnile.

V hudih stiskah, po večstoletnih vojnah in pokoljih, ko so se na mejah razkosanih držav pojavili novi sovrazniki, je Etiopija dobila vladarja, ki je združil in popeljal v boj proti tujim osvajalcem. To je bil Kasa Teodor, človek iz ljudstva, o katerem so kasneje govorili, da izhaja iz Salomonove dinastije. Resnica pa je, da nihe ne pozna njegovih prednikov. Zgodovina je le začetek, da je bil najprej vodja razbojnikov, ki so gospodarili v divjih krajih zahodno od jezera Tana. Ustanovil je močno vojsko in se boril proti številnim znanim sovražnikom in proti domačim fevdalcem. Po zmagi nad vojsko Tigre leta 1855 se je kronal za cesarja Etiopije. Leto dni kasneje je premagal vladarja Soe, in njegovega sina Menelika, ki je bil tedaj še otrok, zaprl v trdnjavo na gori Magdala.

Kasa-Teodor je združil velik del cesarstva in izvedel nekatere reforme. Preganjal je banditizem, delil zemljo kmetom in prepovedal krvoločne običaje. S posebnim dekretom je prepovedal tudi suženstvo, ki pa je kljub temu ostalo. Na obalah pa sta se bojevali za vpliv Francija in Anglija. Francija si je prilastila del ozemlja, Anglija pa je pridobila del ozemlja ob Rdečem morju. Anglija je prodirala na ozemlje današnje britanske Somalije. Ko je Kasa-Teodor zaprl nekaj uradnih angleških predstavnikov, je močna angleška vojska vrla v deželo. Bitka se je končala s Teodorjevim porazom in njegovo smrtjo. Po Teodorjevi smrti je cesarstvo razpadlo. Zdržila sta ga spet Ivan IV. in Menelik II.

Ivan IV. je bil vladar pokrajine Tigre. Z orožjem, ki so mu ga prepustili Angleži, je v nekaj letih osvojil velik del Etiopije in se v Aksumu kronal za kralja. Tedaj pa je mladi Menelik, princ pokrajine Soa, ki je živel v trdnjavi na gori Magdala, kamor ga zašril Teodor,

zbehal iz ječe in se v svoji državi kronal za kralja.

V istem času je Egipt napadel Etiopijo in osvojil vso obalo ob Rdečem morju. Menelik je prosil Egiptance, naj mu pomagajo v boju proti Ivanu IV., toda Egipcanci so doživeli dva huda poraza in se umaknili na obalo.

Kralj Ivan se je močno naslanjal na etiopske cerkev, češ da je to edini element, ki združuje prebivalce dežele polne nasprotij, v kateri žive različna zgozračna plemena, ki imajo različno zgodovino in tradicije, različni jezik in plemensko ureditev. Z ognjem in mečem je širil pravoslavje med pogani, židi in muslimani, obenem pa je preganjal vse rimskokatoliške misionarje.

Menelik II. je ves ta čas iskal zaveznike, s pomočjo katerih bi se povzpeli na cesarski prestol. Večkrat se je zaprl Ivanu, končno pa je svojo hčer Zaidito poročil z Ivanovim sinom. — Ivan IV. mu je objubil, da ga bo nasledil na prestolu, če bo njega (Menelika) nasledil Ivanov sin.

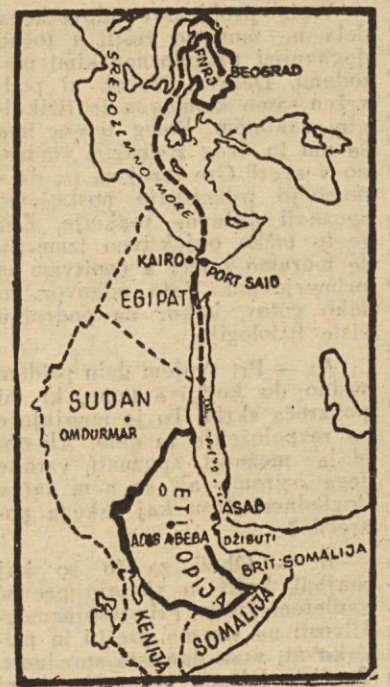
Po tej ženitvi je Menelik začel širiti svojo državo na zahod in jug. Ko je osvajal novo pokrajino, sta se dogodila dva važna dogodka, ki sta vplivala na vse kasnejšo zgodovino Etiopije. Leta 1869 so dogradili Suėski prekop in s tem se Rdeče morje spremenilo v eno najvažnejših pomorskih potí na svetu. Vse kolonialne sile so pohitele v ta del sveta. Nekaj let kasneje so se združile italijanske države. Združena Italija se je s pomočjo Vatikana začela resno zanimati za Etiopijo.

Leta 1870 so Italijani kupili delček ozemlja na obali Rdečega morja, tam, kjer je danes Asab. Zanj so plačali 5000 talirov. To je bil začetek.

Leta 1881 je neka italijanska vojaška enota prodirala iz Asaba v notranost Etiopije, od koder se ni več vrnila.

Italijani so posledje raje kupovali zemljo od plemenskih poglavarjev. Nekaj ozemlja so si tudi prilastili s silo. Kmalu so imeli 975 kilometrov obale. Tako je nastala kolonija Eritreja. Leta 1887 je ras Alula premagal italijansko vojsko v pokrajini Dogali. Ostanke italijanskih čet pa se niso vrnilo domov. Izkoristili so ugoden trenutek, ko je bil Ivan IV. zapleten v boje s sudanskimi mahdisti, in spet osvojili nekaj ozemlja. V bojih s Sudanci je kralj Ivan padel. Nasledil ga je Menelik II.

Prva leta se je Menelik skušal spoznameti z Italijo. Zavedal se je, da je njegov položaj sprično notranje neenotnosti zelo slaboten, zato se je trudil, da bi pridobil Italijo za zaveznika. Rimska vlada je Meneliku objubila, da ga bo podpirala, če ji bo prepustil Eritrejo. Menelik je pristal. Leta 1889 je podpisal

STALIŠČA ZVEZNE KOMISIJE ZA PLAČE V GOSPODARSTVU

Zvezna komisija za plače v gospodarstvu dobil pogostokrat sama ali pa preko republiških komisij za plače razna vprašanja, kako naj pod- jetje uredi lo ali ono stvar. Komisi- ja razpravlja na svojih sejih o teh vprašanih in zavzema stališča. Ki so veljavna za vsa podjetja. Na seji v sredini novembra letos je komisija sklenila te stvari, ki so obvezne za vsa podjetja:

1. Po 6. točki 31. b člena Uredbe o delitvi celotnega dohodka gospodar- skih organizacij se priznavajo kot plače tudi honorarji zunanjih sode- lincev. Podjetja so vprašala, ali je šteti za zunanjo sodelavce tudi usluž- benec podjetja, ki so sicer stalno za- posleni, v prostem času, pa za svoje podjetje izvršujejo razna dela, se- stavljajo n. p. dokumentacijo za konstrukcije, razne stroje, naprave, proizvode itd.

Tudi stalno zaposlene uslužbenec podjetja se lahko šteje za zunanjo sodelavca, vendar samo takrat, kadar opravlja za podjetje dela, ki niso v zvezi z delovnostjo podjetja in kar ne spada v izpolnjevanje red- ne delovne dolžnosti uslužbenec. Ne morejo pa se šteti za zunanje sode- lavec uslužbenec podjetja, kadar ti v svojem prostem času opravljajo dela, ki spadajo v redno poslovanje podjetja.

2. Ali pripada plača za dan drž- avnega praznika tudi delavcu, ki je imel v mesecu, v katerem je državni praznik neopravičeni izostanek.

Po sklepu Zvezne komisije za plače v gospodarstvu ne pripada ta plača delavcu, ki neopravičeno izo- stane z dela en dan pred državnim praznikom ali takoj naslednji dan po državnem prazniku. Pravico do plače na dan državnega praznika ima namreč samo tisti delavec, ki bi sicer delal, če ne bi bilo praznika. Neopravičeni izostanek na dan ne- neposredno pred državnim praznikom ali po njem dovoljene domneve, da bi bil izostal tudi na dan, ko je bil sicer praznik.

3. Podjetja pošiljajo svoje vajen- ce na ekscurzije, ki jih organizirajo javne šole v okviru rednega stro- kovnega poučevanja zaradi strokov- nega izpopolnjevanja in praktičnega vzpodbude v organizaciji in proces dela v drugih podjetjih. Stroški go- spodarske organizacije za udeležbo svojih vajencev pri takih ekscurzijah bremenijo sklad za samostojno razpo- laganje.

4. Nekatera podjetja pošiljajo na terensko delo s kvalifikiranimi de- lavci tudi vajence. Ali se lahko tem vajencem prizna terenski dodatki in izplačujejo v breme materialnih stroškov.

Terenski dodatki v znesku 90 din dnevno se lahko priznajo v material- ne stroške samo za vajence, ki jih pošiljajo s svojimi kvalifikiranimi delavci na terensko delo gradbenih podjetij, v smislu odloka o pogojih, pod katerimi se dodatki za terensko delo v gradbeništvu priznavajo v ma- terialne stroške.

5. Pavšalni prispevek za socialno zavarovanje delavcev in uslužbenec za čas, ko so ti na neplačanem iz- rednem dopustu, se mora izplačati iz tistega dela podjetja preostalega de- lčka, ki je namenjen za plače. Ne- plačani izredni dopust namreč ni pravica delavcev in uslužbenec, tem- več je stvar prošnje presoje in odlo- čanja gospodarske organizacije. Če ta tak dopust delavcu, uslužbenec pri- zna, potem mora gospodarska orga- nizacija sama nositi neposredne stro-ške, ki nastanejo v zvezi s takim izrednim dopustom. In sicer bremenijo tisti stroški del dobika, ki je name- njen za plače, ne morejo pa ti stroš-ki bremeniti sklada za samostojno razpolaganje.

Mislimo, da bodo ta podobna po- jasnila koristila ne samo organom delavskega samoupravljanja pri ob- ravnavanju podobnih primerov, tem- več tudi sindikalnim odborom in vsem članom. Kako se lahko prepri- čamo plačnega sklada v namene, ko se ne bi smel trošiti. To na se- pogostokrat nenamerno dogaja ali pa se dogodi zaradi neznanja. Posebno sindikalne podružnice naj vse pred- pise dobro preučijo, saj je znano, da kazni za razna prekrška knjižijo v breme sredstev za plače, s tem pa so najbolj prizadeti najvestnejši delav- ci in uslužbenec.

O IZKUŠNJAH PREMIRANJA V SKIP

Vsestranski napredek

Delovna storilnost za četrtno višja. — Nižji materialni stroški. — Večja zainteresiranost delavcev in tehnične vodstva za pro- izvodnjo. — Postavili so sistem medsebojne kontrole

Konec leta je in kaže misliti na to, kaj je bilo dobrega in kaj slabega v pravilnikih o premirjih, da bi se nabrane izkušnje s pridom uporabile v pravilnikih za naslednje leto. Poglejmo, kakšne izkušnje si je nabral delovni kolektiv Strojnjega kovinskega podjetja iz Vižmarji pri Ljubljani.

Ko so letos pripravljali tarifni pravilnik in pravilnik o premirjih, so najprej temeljito revidirali norme in jih določili, kjer se je le dalo. Na primer: prej je bila norma za izdelavo 250-litrskega betonskega mešal- ca 700 ur, sedaj le 450, za 150-litrskega prej 530 ur, sedaj pa 290 itd. V vijakarni je bilo le dvoje vrst norm; vijaki za kovni- no, vijaki za les ne glede na ve- ličino, glavo, število navojev, maticio itd. Sedaj je nekaj tisoč norm. Res vse še niso prave. Za- četek je pa le.

Ce smo že pri normah, po- vejmo še to, da dajejo za presega- nje norm še posebno premijo. Do 6% preseganja norm delavcu ne pripada premija. Premija raste od 6—15% preseganja norme. Če na primer presega de- lavec normo ves mesec za po- vprečno 15%, dobi še 1500 dinarjev premije.

Premiran je tudi normirec. Le on dobi največjo premijo, če je povprečje prekoracovanja norm 6%. Po tem premija pada, pri 12% mu pa popolnoma ugasne. Povprečno preseganje norm v vsej tovarni se sedaj suče okrog 9%. Razen tega je predpisana premija še za število normiranih delovnih mest pri individualnih delih. Torej je normirec zainteresiran, da je čimveč delovnih operacij normiranih in da so norme realne. Če so prenizke ali previsoke, je premija manjša. Delavci se pa trudi- jo, da dosežejo vsaj tistih 6%, da pridejo do premije.

Vzpodbudo za tehnično vod- stvo podjetja pa predstavljajo premije na izpolnjevanje proiz- vodnega plana (fizični obseg proizvodnje). Tako so premirani direktor, tehnični direktor, obra- tovodja in tisti pri pripravi dela. Dalje so predpisane premije še za prihranek na režijskem mate- rialu, za znižanje izmečka, učin- kovitost tehnične kontrole, izpol- njevanje plana, nabave za stan- dardne zaloge in izterjevanje dolžnikov. Premirali so torej le tista delovna mesta, kjer je uspehe moč meriti. Dogodilo pa se je, da za kakšno delo ni bilo podatkov in premije niso izpla- čali, četudi je po pravilniku do- ločena. V pravilniku namreč stoji, da mora vsak sam poskr- beti, da je njegovo delo eviden- tirano. Tako vsi, ki jim pripada premija, pritisikajo na odgovorne za evidenco, da jo redno vodijo. V podjetju so ustvarili sistem

— lahko bi dejali »protislovnih koristi«, in to namenoma, kjer se je le dalo. Tako so na primer ljudje, odgovorni za tehnično kontrolo premirani, da to čim- boljše opravijo, delavce pa je za- interesiran, da najdejo čim manj napak. In reči je treba, da se pri tehnični kontroli poslužujejo vseh pripomočkov, da bi ugotovi- li kvaliteto proizvodnje. Razum- ljivo je, da je kakovost izdel- kov sedaj neprimerno boljša kot prej, kar je že eden izmed velikih uspehov premijskega sis- tema.

Kajpak je tudi storilnost močno porasla. Cenijo, da je približno za četrtno večja kot prej, ne da bi dobili kak nov stroj ali kaj podobnega. Izkoristili so torej res le rezerve delovne sile in organizacija dela je seve boljša. Precejšnji so prihranki pri režijskem materialu, saj obratovodje veliko bolj pazi- zijo, kako se material troši, če pa gre preveč — gre premija po vodi. In polna lastna cena je nižja za približno 6 do 7% kljub podražitvi nekaterih vrst mate- riala. Pri serijski proizvodnji je nižja celo za 22 do 27%. Po vsem tem sodeč so plan zelo realno postavili in bo 228 ljudi, med njimi je 25 vajencev, ustvarilo 530 do 550 milijonov dinarjev vrednosti.

Razmišljajo, če bi jim morda ne kazalo izločiti brigadirje iz skupinske norme brigade. Kljub temu, da normo presežejo, delo ne teče kot bi lahko. Zato bi brigadirje rajši premirali na čas izdelave. Zgodi se namreč, da brigada sicer normo preseže, delo pa le ni končano. Ta je del- lav vmes še kaj drugega, oni kaj tretjega in brigadirju pravzaprav ni dosti do tega, da je delo do roka opravljeno. Če bo premiran za to, da se bo držal rokov in celo skrajšal čas izdelave, bo kajpak delo brigade temeljiteje organiziral in njegova vodstvena vloga v proizvodnji bo prša- la bolj do veljave.

Seve so še težave s premi- ranjem, na primer konstruktor-jev. Njim je zelo težko doka- zati, da je zaradi njih nastala v proizvodnji kakšna škoda in tudi oceniti jo je težko. Premirani so s fiksno premijo, ki se niža s slabšo pripravo dela. Z novim letom bi jih bilo treba drugače premirati, morda za take pro- jekte, ki pocene proizvodnjo.

Težko je s tako imenovanimi komercialnimi premijami. Kaj- pak bi bilo idealno, če bi imelo podjetje vedno določene količine standardnih zalog. Toda to dosti- krat ni odvisno od ljudi v pod- jetju. Z jesenicami na primer so sklenili pogodbo in prvo polovico leta niso nič dobavili. Material so morali iskati drugod, potem so pa z Jesenic poslali naenkrat vso količino blaga. Prav tako je

tudi s koksom. Te premije niso realne in bo treba — tako pravijo — postaviti kakšne druge osnove za premiranje. Na primer: v za- četku leta ni bilo nobenih težav s prodajo. Zato bi bilo nesmiselno določiti premije za realizacijo, saj so s kamioni prišli po be- tonske mešalce, ko še gotovi niso bili. Danes stojte na zalogi in ne vedo kam z njimi. Položaj na tržišču se je spremenil in bi bilo sedaj pametno, da določijo premiji tudi za prodajo.

Da, še nekaj je treba pove- dati. Premije izplačujejo vsake tri mesece, ker traja proizvodna doba približno dva do tri mese- ce. Toda ne plačajo premije samo za zadnje tromesečje, mar- več skupno za vso dobo nazaj. Za prvo tromesečje letos so iz- plačali premije tako, kot se je pokazalo v tem tromesečju. Po drugem tromesečju pa so merili uspeh drugega tromesečja skup- no z uspehom prvega tromesečja, kajti lahko bi se zgodilo, da bi premije izplačali, ob koncu leta bi se pa pokazalo, da še plana niso izpolnili in so izplačali samo razliko.

Izkušnje so se v kolektivu ob premiranju nabrali kar precej. Ta mesec bodo te izkušnje zbrali in jih uporabili pri sestavljanju pravilnika o premiranju za na- slednje leto.

IZ DELA REPUBLISKE KOMISIJE ZA PLAČE

PRVI USPEHI

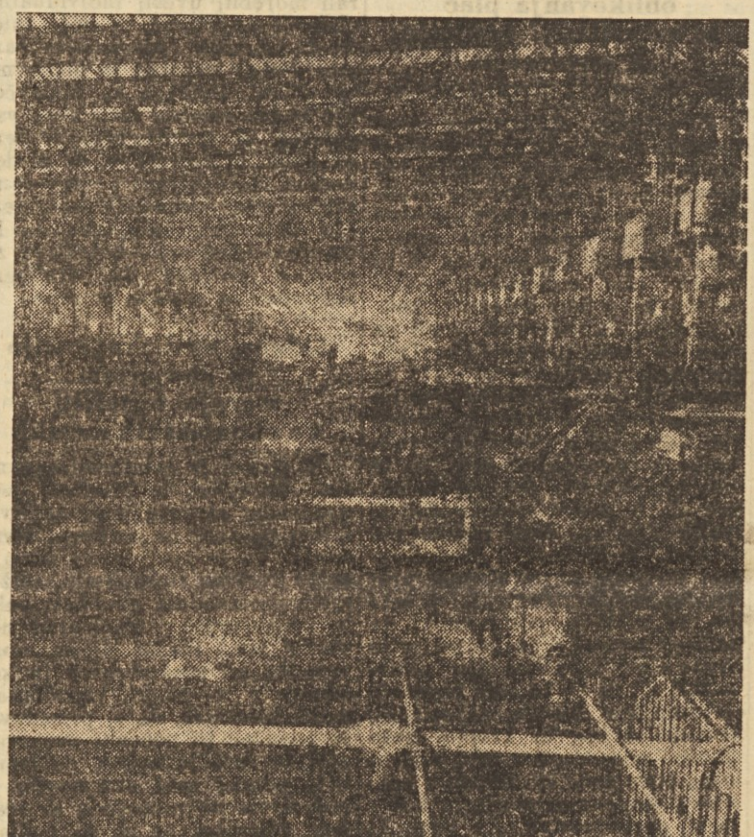
Sindikati naj se poslužujejo pri svojem delu analiz okrajnih komisij za plače

Ena pomembnih nalog tarif- nih komisij je ugotavljanje pre- jemkov zaposlenih. Pri tem pa ne gre samo za ugotavljanje, temveč tudi za to, da z ustreznimi pregledi ugotovimo uspešnost go- spodarstva, oziroma poedinih go- spodarskih panog. Podrobnejši pregledi so nam vedno manjkali. In da bi to pomanjkljivost od-pravili, je Uredba o plačah de- lavcev in uslužbenecv gospodar- skih organizacij (Uradni list FLRJ 54/54) v 11. členu določila na- loge, ki jih imajo komisije za plače, in med njimi je tudi ta, da navedene komisije, ka- terih delo je v smislu 10. člena stalnega karakterja, »spremljajo izpolnjevanje norm in gibanje plač v gospodarskih organizaci- jah«. Da bi to delo bilo čimbolj uspešno, so bili predpisani enotni obrazci z navodili za izpolnjeva- nje. K temu spada med drugim pregled o izplačanih plačah, o stopnji strokovnosti za vse vrste gospodarskih panog, pregled iz- plačil, efektivne ure po času in učinku, nadure, pregled o izpla- čanih dobičkih, premije, gibanje kvalifikacijske strukture delav- cev v primerjavi s časom pred veljavnostjo sedanjih tarifnih pravilnikov in podobno.

Zbiranje teh podatkov seveda ne smemo imeti za nekaj od- večnega. To delo je tesno pove- zano s splošnimi gospodarskimi vprašanji. Le podrobna obdelava teh podatkov nam more jasno in stvarno prikazati probleme in vprašanja s področja plač. Ko dajemo poudarka temu pomembnemu delu komisij za plače moremo hkrati ugotoviti tudi prve uspehe. Republiška ko- misija za plače je na podlagi dostavljenega gradiva s strani okrajnih komisij napravila pre- gled za maj in junij 1955. Pre- gled vsebuje industrijsko in ru- darsko dejavnost in posebej kme- tijstvo, gozdarstvo, gradbeništv in promet. Junjski pregled je zajel skupaj 663 podjetij in iz razpredelnice je razvidno število zaposlenih skupaj s številom ti- stih, ki delajo po učinku in času posebej. Tako moremo ugotoviti, da je v industriji in rudarstvu delalo od skupnega števila zapo- slednih, 44,9% po učinku, od po- edinih panog pa je najvišji odstotek bil dosežen v industriji usnja in obutve, to je 60%. Po- učni so tudi podatki o izvršenih efektivnih urah, ki so prikazani v absolutnih in relativnih števil- kah, prav tako iznos izplačanih zneskov po učinku in času, po- sebej pa so še navedena izplačila za nadure. Pregled za junij pove, da znaša v industriji in rudar- stvu povprečna urna postavka v tarifnih pravilnikih 45,6 dinarja, ustvarjena pa je bila v tem me- secu 48,7 din. To je seveda sploš- no povprečje, pri poedinih pano- gah pa je opaziti dokajšno razli- ko. Glede nadur omenjamo le to, da znaša v industriji in ru- darstvu v juniju izplačani znesek nad 54 milijonov dinarjev.

Nadure so prikazane v odno- su na celokupne prejeme. V in- dustriji in rudarstvu je to znašalo v povprečju 4,1%, v poedinih gospodarskih panogah pa se po- vprečje giblje od 0,5% v tobačni industriji do 9,1% v grafični stroki. Iz razpoložljivih podatkov je seveda mogoče napraviti pre- gled povprečnih prejemkov sploh, kar je zlasti zanimivo z ozirom na delo po učinku.

Naša beležka je bolj namenje- na poudarku važnosti zbiranja teh podatkov, pri čemer mislimo zlasti na okrajne sindikalne sve- te, katerim morejo in tudi morajo služiti ti pregledi zlasti pri obravnavanju širokega področja tarifne politike. Podatki nam mo- rejo služiti tudi za kontrolo vel- javnih tarifnih pravilnikov. Zlasti je potrebno pri ugotovitvah dela po učinku razpravljati še podrobneje o napredu, ki mora priti do izraza v večji produktiv- nosti. Nadaljnji pregledi Repub-liške komisije za plače bodo nekatero probleme še bolj raz- členili s posebnim ozirom na ka- tegorije zaposlenih, premije in podobno. Pregled bo s tem še pridobil na vrednosti in bo postal še toliko bolj pomemben pri našem delu.

Ta teden je začela redno obratovati nova valjarna bakra v Se- vodnu. Od julija je poskusno obratovala in v tem času že izdelala nad 800 ton raznih bakrenih izdelkov za izvoz v ZDA, Brazilijo, Holandijo, Libanon in Švedsko. Prihodnje leto bodo v tej valjarni izdelali približno 14.000 ton raznih bakrenih izdelkov. Polovico teh proizvodov bomo prodali v tujino.

Dr. A. Š. Delo, človek in njegov ORGANIZEM

Če bi bolj upoštevali pojemajočo zmogljivost glede delovnih za- htev pri starejših delavcih, ne da bi utrpeli denarno škodo in bi lahko ohranili njihovo zmogljivi- vost dalj časa, kar bi bila zado- voljiva rešitev tako za delavce kakor za delodajalce. Namesto tega pa skuša ostareli delavce ohraniti, na račun svojega zdravja seveda, zmogljivost svojih najboljših let, da ne bi bil prikrajšan pri zaslužku.

A: — Tako bi torej imeli neke vrste starostni dodatek pri akord- nem zaslužku. Toda od kod naj dobij podatke te dodatke? Če bi dejansko dokazali, da bi bila takšna delovna nesposobnost red- kejša in obolenost manjša, bi vse- kakor lahko zainteresirali za to stvar socialno zavarovanje. Pri- spevke bi na primer od določene starosti dalje zniževali in tako bi dobila podjetja ta denar. Ugo- tavljanje storilne sposobnosti vsekakor ne bi smeli omejiti samo na telo. Tudi psihične last- nosti, kakor sposobnost reakcije, pazljivost itd, bi morali ugotav- ljati.

B: — Ti problemi so na meji med psihologijo in fiziologijo. Na tem področju so zanimiva dela Američancev.

OBREMENJENOST ŽENA V POKLICU

A: — Ali vas lahko vprašam še nekaj glede ženskega dela? Žneno vam je, da nas višek de- lavne kile sili v to, da ženske

zaposlujemo na delovnih mestih, ki so bila prej namenjena mo- škim. Ali imamo poklice, v katerih ženske zaradi telesnih raz- logov ne bi smele delati?

B: — Pri tem gre za poklice, v katerih se je bati, da bi žen- ska utrpela fiziološko škodo. To so poklici, ki so zaradi velikega vzdigovanja škodljivi za organe spodnjega telesa in nadalje taka dela, pri katerih je nevarnost zastrupitve. Med mesečnim pe- rilom je veliko večja občutljivost glede raznih strupov kakor sicer. Treba je tudi pomisliti na večjo občutljivost zaradi porajajočega se otroka. Ti za žensko nedostop- ni poklici pa niso v nobenem sorazmerju s poklici — vsaj teo- retično — ki so ženski nedostop- ni. Da ženske rade vstopajo v določene poklice, je v glavnem tradicija in duševno nastojenje.

A: — Mislite torej, da moški in ženska, če sta enako močna, lahko opravita enako delo?

B: — Da, toda s to omejitvijo, da delo v zadnjih tednih noseč- nosti otežuje porod in da je v prvih tednih po porodu motena prehrana otroka. Toda gotovo veste, da je z zakonskimi predpisi poskrbljeno za zadostno prekli- nitev dela v tem obdobju in da veljajo tudi za ves čas noseč- nosti posebne določbe, ki ščitijo ženo.

A: — Povprečne ženske niso tako močne kot moški in zato tudi ne morejo toliko narediti. Kolikšna je ta razlika?

B: — Pri posebno težkem delu je zmogljivost ženske povprečno 30% manjša. Ta razlika pa je vedno manjša, čim manjša je za- htevana zmogljivost. Zdrava stru- garka ali plečija zmora narediti prav toliko kot njen moški to- variš. Povprečna obremenitev gospodinje, zlasti pa kmečke go- spodinje, je bistveno večja od obremenitve moških v marsika- terem poklicu.

A: — Koliko more ženska naj- večje nesti?

B: — Preiskave o tem niso po- kazale nobenih vidnih meja. V splošnem naj ženska ne nosi dalj časa več kakor 20 kg. Če gre za slučajnostno prenašanje, krep- ki ženski ne bo škodilo, če nese 30 kg. To pa lahko ocenjujemo od primera do primera. Zato se mi zdi potrebno, da je v podjetju nekdo zadolžen s tem, da se briga za žensko delo, bodisi da je to zdravnik ali obratovodja, ki delovna mesta dobro pozna.

MLADOSTNIKI IN INVALIDI

A: — V mnogih obratih so zaposleni mladostniki, katerih majhna zmogljivost zahteva po- sebno paznjo. Odkar so vpeljali zaščitne naprave, se v splošnem niti niti prevelikih zahtev. Naj- večji problem je še vedno v iz- biru poklica samega, ki je često kompromis med nagnjenostjo, sposobnostjo, tradicijo, konjunkturo in še česa drugega. Kakšen pomen pripisujete posvetovanju v poklicu?

B: — Presoja določenega mla- dostnika moramo ocenjevati z dveh strani. Vedeti moramo, kaj mu smemo prisoditi. Mnogo važ- nejše pa je vprašanje, kaj bo zmogel pozneje, to se pravi, ko bo velik. Ko se začne učiti po- klica, nikakor ne smemo zane- marjati njegovega telesnega raz- voja. Vendar pa se je treba odlo- čiti, ali naj se mladostnik sploh začne učiti nekega poklica, če je- le-ta težak. Ker je menjava po- klica proti koncu učne dobe le redko mogoča, se zgodi, da ima vsaka nepravilna odločitev za posledico nezadovoljnost s svo- jim poklicem. Na žalost se ni- mamno nobene možnosti, da bi o telesnem razvoju v odločilnih letih, to je od 14. do 18. leta, povedali kaj vnaprej.

A: — Bilo bi velikega pomena, če bi to vprašanje raziskovali naprej in izpolnili v tej smeri preiskave o sposobnosti. Znano vam bo, da je poleg vprašanja mladine važno tudi vprašanje, kako vključiti invalide kot pol- novredne člane v skupnost obrata.

B: — Z raznimi pripravami in umetnimi udi se je posrečilo za- poseliti invalide v mnogih prime- rih. Pri tem pa ne smemo pre- zreti, da je prizadevnost invali- dov mnogo večja kakor zdravih delavcev. Invalid odkupi isto storil- nost z večjo utrujenostjo in hitrejšo obrabo. Če mu ne mo- remo omogočiti skrajšane delo- vne dobe, je bolje, da mu dodelimo lažje delo. Tudi tukaj je osnovno merjenje sposobnosti

najboljša pot, da jasno presodimo zahteve za vsak posamezni pri- mer.

A: — Če povzamem, kar ste povedali, se po eni strani trdi- tude dojeti zahteve različnih po- klicev, po drugi strani pa hočete meriti telesne in duševne sposob- nosti normalnega delavca in manjšo telesno sposobnost žensk, mladostnikov, starih in invalidov. S tem si olajšamo nalogo, da po- stavimo vsakega na svoje mesto. Ne smemo tudi prezreti, kolike važnosti so vaši poskusi glede izboljšanja delovnih metod in orodja; z znižanjem zahtev lahko zaposlimo vedno več takih, ka- terih zmogljivost je manjša.

KAJ JE STORITVENA PRIPRAVLJENOST?

Vseh problemov človeškega dela ne moremo rešiti s točno dognanimi prirodznanskimi me- todami. Delovni človek in pod- vrtani samo kemičnim in fizikal- nim zakonom. Poleg telesa ima še um in drug z drugim sta tes- no v zvezi. Gre torej za to, da s pomočjo psihologije poskušamo spoznati duševne reakcije. Ker je to težko objektivno izmeriti, se moramo zateči k cenitvam in primerjavam. Zato odgovor ni tako gotov, kakor na področju čiste fiziologije.

A: — Pri svojem delu pridem vedno do kolčljive teme, ki mi povzroča skrbi. To je menjajoče se razpoloženje za delo. Ali ob- staja možnost spoznati vzroke tega oziroma ali se nam bo v doglednem času kaj takega po- srečevalo?

B: — Obeti za to so kaj majhni, kajti tu vladajo preveč zapletene zveze. Pri presoji zmog- ljivosti ne smemo grešiti in pri- čakovati vsak dan isto storilnost. Že čisto telesno vzeto človek ni

vsak dan enako razpoložen, Kar- kor športnik ni vsak dan v for- mi in kljub najboljši volji ne more doseči svoje najboljše storitve oziroma uspeha, tako tudi delavec nima vsak dan enake zmogljivosti. Vzrok je lahko to, da je slabo spal zaradi slabe prebave, ali pa trpi zaradi sončne pripeke, S tem še ni rečeno, da nima volje do dela, vendar dnev- na zmogljivost ni tolikšna.

Še bolj pa je zmogljivost od- visna od duševnega razpolože- nja. Razne skrbi vplivajo ne- ugodno na veselje do dela. Ca- stilačnost, upi na povisa- nje, ali posebne nagrade pospe- šujejo voljo do dela in s tem večjajo zmogljivost. Telesni in duševni vplivi so tako tesno po- vezani med seboj, da jih ločeno komaj opazujemo. Tako ne- zmanjša huda telesna utrujenost samo delovne sposobnosti, ampak tudi škoduje telesnim sposobnos- tim in tako rekoč povzroča de- presijo. Stevilni činitelji — te- lesni in duševni — vedno skupaj uravnavaajo delovni polet. Name- sto delovnega poleta ali razpolo- ženja za delo govori znanost ne- koliko natančneje o storitveni pripravljenosti.

VPLIVI STORITVENE PRIPRAVLJENOSTI IN OSEBNA SVOBODA

A: — Na žalost je tako, da je o pomenu vseh teh vplivov — v dobrem in slabem smislu — manj jasnosti, čeprav je njihov učinek na storitev očividni. Sploh je vprašanje, ali smo upravičeni poleg meritve telesne zmogljivi-osti ocenjevati razpoloženje člo- veka in vplivati na tako težko dostopne stvari, kot sta delovni polet in storitvena pripravljenost. Ali ne bi lahko rekli, da je to indiskreten poseg v osebno svo- bodo?

PREDLOG »TEHNIKE« ZA DRUGAČNO OBLIKOVANJE PLAČNEGA SKLADA V GRADBENIŠTVU

Poiščimo boljšo rešitev

Danes objavljamo predlog gradbenega podjetja »Tehnika« iz Ljubljane o tem, kako naj bi v bodoče oblikovali plačni sklad v gradbenih podjetjih. Ker so prav sedaj v ospredju razprave o izpopolnitvi plačnega sistema, objavljamo v celoti njihov predlog.

Podjetje ugotavlja, da so slabosti obstoječega plačnega sistema v tem, ker je raven tarifnih postavk še vedno administrativno določena. Sedanji sistem oblikovanja ravnih tarifnih postavk vzpodbuja podjetja, da iščejo čim višjo kvalifikacijsko strukturo zaposlenih, ne glede na to, če to tudi odgovarja strukturi dela in stvarnim potrebam podjetja. Zato ker je raven tarifnih postavk še vedno odvisna od števila zaposlenih in njihovih strokovnih kategorij, ne glede na ustvarjeno proizvodnjo, še vedno ni prave vzpodbude, da bi podjetja zaposlovala res samo potrebno število delavcev in uslužbencev. To bo ostalo vse dotlej, dokler bo oblikovanje ravnih tarifnih postavk temeljilo na tej osnovi.

Vzpodbudo za rast storilnosti in za zaposlitev res samo potrebnih delavcev in uslužbencev pa bi dobili, če bi bila višina plačnega sklada odvisna od ustvarjene proizvodnje. Z drugimi besedami povedano: Znesek plač kolektivov naj bi se oblikoval po enoti proizvoda. S tako oblikovanjem splošnim skladom pa naj bi kolektiv razpolagal brez kakšnega nadaljnjega administrativnega omejevanja.

Ta znesek plač bi bil seveda pri različnih proizvajalcih za isti proizvod različen, ker bi bil odvisen od stopnje mehanizacije in ostalih činiteljev, ki vplivajo na količino vloženega dela v posamezni proizvod.

Za gradbeno podjetja, kjer se izbira in vrsta proizvodnje stalno menjajo, kjer se stalno menjajo tudi pogoji in kraj dela, bi lahko vzeli kot osnovo za ugotavljanje plačnega sklada proračun za gradbeni objekt (opomba: Tako izračunamo tudi vse potrebne material za objekt). Ta znesek plač bi bil določen kot do sedaj na osnovi obveznih norm, ki bi veljale za vsa podjetja v državi in kalkulativnih plač, ki bi tudi veljale za vsa podjetja.

Da bi bili izračuni čim realnejše sestavljeni, bi jih morala izdelati projektantska podjetja, in projektni biroji. Pri licitacijah bi se zniževala samo prodajna cena del in vsega objekta, medtem ko bi znesek plač, priznan podjetju za to delo ali objekt, ostal nespremenjen.

Če bi usvojili ta način izračunavanja plačnega sklada, bi lahko v gradbeništvu ukiniteli terenski dodatek. Ker bi bil plačni sklad po proračunu za enake objekte enak, ne glede na to, kje so gradnje, bi pridobili možnost, da se dovoli po neuspeli licitaciji za objekte, ki jih gradijo v krajih, kjer je pomanjkanje delavcev, da lahko podjetja pri offeri zahtevajo povišanje plačnega sklada nad proračun, zaradi plačevanja morebitnih terenskih

dodatkov ali višjih plač na tem objektu, s čimer bi si pridobili potrebne delavce. Tudi v tem primeru bi povišanje ostalo v mejah stvarnih potreb, ker bi pri licitaciji upoštevali kot najugodnejšeja ponudnika tistega, ki bi zahteval najmanjše povišanje plačnega sklada in prodajne cene.

Banka bi podjetju izplačevala znesek za plače na osnovi predloženih mesečnih situacij. Situacije bi morale izkazovati razen prodajne cene proizvodnje tudi zneske kalkulativnih plač (mesečne in obračunske situacije imajo gradbeno podjetja že sedaj). To bi se lahko uredilo na ta način, da bi banka pri predložitvi situacije odobrila znesek za plače na izdvojenem skladu za plače podjetja (predvidene v proračunu za vsak objekt).

Istovrstno za ukinitvijo terenskih dodatkov v gradbeništvu bi morali kalkulativne plače za v gradbeništvu zaposlene delavce povišati za 20 do 25% v odnosu na ostale panoge dejavnosti in to zaradi: sezonskega značaja dela v gradbeništvu, težkih pogojev dela (delo na odprtem prostoru, mraz, dežju, snegu itd.), izpada zasluga zaradi slabega vremena, pogostega menjavanja delovnega mesta, kar zahteva pogosto menjanje kraja bivanja.

Z usvojitvijo predlaganega sistema bi lahko odpadlo vsako omejevanje plačnega sklada. Tako bi lahko podjetje po organih samoupravljanja svobodno določalo tarifne postavke delavcev in uslužbencev v okviru tako ustvarjenega plačnega sklada. Razliko med zneskom plač po tarifnih postavkah tarifnega pravilnika podjetja in zneskom plačnega sklada, ki ga podjetje ustvari, bi kot dodatno plačo izenačevali na podlagi polletne ali letne bilance.

Da bi delovni kolektiv vzpodbujali za prihranek materiala, zmanjšanje odpadkov (škarta), boljše oskrbovanje in izkoriščanje strojev, naj se predvidi, kot je to tudi sedaj predvideno, da del sredstev, pridobljenih z doseženim znižanjem cene stroškov (proračuna) ostane podjetju. Ta sredstva bi podjetje porabila delno za premije in nagrade tistim, ki imajo zasluge za doseženo znižanje delno pa za stroške zboljšanja proizvodnje.

Iz dobička ne bi smeli dovoliti nobenega izplačevanja dodatnih plač, ker ta način izplačevanja vpliva na povišanje proizvodne cene. Pogostokrat so podjetja zvišala ceno proizvoda, da bi dosegla čim večji znesek za plače. Tudi komunke so določale instrumente tako, da so na ta način pridobile čimveč sredstev. To je podjetja prisiljevalo, da še višje dvignejo ceno, če so hotela, da ostane nekaj tudi njim.

Dohodki komunke, ljudskih republik in Zveze naj bi se oblikovali z uvedbo davka na promet proizvodov. Te dohodke bi lahko že vnaprej precizno predvideli, kar pri sedanjem načinu obdavčenja dobička (dohodka) ni mogoče. Podjetja pogostokrat sa-

movoljno določajo dobiček in zaradi tega višine dohodkov vnaprej ni mogoče niti približno določiti. Iz izkušnje lanskega leta vemo, da so bili dohodki iz dobička toliko, da je morala skupnost del sredstev immobilizirati.

Dobiček naj bi progresivno obdavčevali in sicer tako, da podjetje ne bi težilo ustvarjati dobička z dvigavanjem cen. Dobička, ustvarjenega v višini 2%, ne bi obdavčevali, 3% dobiček pa bi obdavčili že s 50%, 10% dobiček bi obdavčili s 65% itd.

Gradbeno podjetje »Tehnika« v Ljubljani je torej tehtno proučilo ekonomski način oblikovanja plač po delovnih uspehih. Vabimo vsa ostala podjetja, organe samoupravljanja, sindikalne odbore itd., da sestavijo svoje predloge ter jih pošljejo Republiškem svetu sindikatov ali pa sporoče o teh stvareh svoje stališče o izpopolnitvi plačnega sistema. Le tako bomo v letu 1956 dobili čimveč pobud za najboljši plačni sistem v bodoče.

BOLJ ODLOČNO SE BO TREBA BORITI PROTI NESREČAM PRI DELU

Tudi to zmanjšuje storilnost

V minulem obdobju smo pri nas že precej storili za boljšo higieno-tehnično zaščito dela in za preprečevanje nesreč pri delu. Odkar je uveljavljeno delavsko samoupravljanje, so dane delavcem še večje možnosti, da preko delavskih svetov odločajo o ukrepih za varnost pri delu. Tudi gospodarski sistem sam je pritiska na podjetja, da bolj skrbje za zaščito dela. Podjetja morajo plačevati precejšnje prispevke za socialno zavarovanje, kakaj letos je bil uveden še poseben dopolnilni prispevek. Ustanovljen je bil tudi Zavod za proučevanje varnosti pri delu, da bi stalno in sistematično proučeval vsa tovrstna vprašanja. Toda storjeno še ni vse, kar bi lahko storili, da bi se pri delu ponesrečilo manj ljudi.

Letos kaže statistika, da se je pri nas ponesrečilo več ljudi, kakor prejšnja leta. Po nepopolnih podatkih statistike Centralnega higienskega zavoda v Ljubljani je bilo letos v prvih šestih mesecih v Sloveniji prijavljenih 19.268 nesreč. Čeprav upoštevalimo, da je v minulih šestih mesecih naraslo število zaposlenih in da je porastel obseg proizvodnje, je vendar sedanje število nesreč tolikšno, da bodo morali to stvar vsi pristojni družbeni organi mnogo odločneje reševati.

V prvih šestih mesecih letos smo zaradi nesreč pri delu izgubili štiri sto trinajst tisoč dve sto štirideset delovnih dni. Zavodi za socialno zavarovanje in podjetja so izplačali okoli 120 milijonov dinarjev hranarine. Vsa škoda, ki jo zaradi tega trpi družba, pa znaša okoli 6 milijard dinarjev.

Resno opozorilo naj nam bo, da je bilo letos največ nesreč zaradi

odločbo o pravici na doklado na podlagi potrdila o davčnem cenenzusu za leta 1955 oziroma 1954. Koristnikom otroških doklad, na premoženje katerih do konca leta 1955 ne bodo določili davka zato, ker poslji glede zemljiškega katastra in določitve osnovnega davka niso zaključeni, bodo določili od 1. januarja 1956 pravico do otroške doklade na podlagi potrdila o določitvi davka na dohodke od kmetijstva za leto 1954. Na podlagi tega potrdila bodo doklade izplačevali vse dotlej, dokler pristojni organi ne bodo mogli sprejeti odločbe o pravici na doklado na podlagi potrdila o davčnem cenenzusu osnovnega davka na dohodek od kmetijstva za leto 1955.

Koristniki otroških doklad, ki nimajo dohodkov od kmetijstva ali drugih obdavčljivih dohodkov, so dolžni, da pristojnim organom za izdajo odločb o pravici na otroško doklade predložijo od dne 1. januarja do 30. aprila 1956 nova potrdila o premoženjskem stanju, oziroma o davčnem cenenzusu, ki jih bo izdal pristojni finančni organ.

slabe organizacije dela. Delavski svet in upravni odbori bodo morali o tem razmisлити. Bolj bo treba okrepi odgovornost tehničnih vodij, posebno mojstrov za varnost dela. Kdor odgovarja za delovni proces in za proizvodnjo, mora odgovarjati tudi za varnost dela. Skrb za brezhibno urejene varnostne naprave in za njihovo pravilno uporabo sodi pri dobri organizaciji dela prav tako v pristojnost mojstrov in delovodij, kakor njihova skrb za surovine ali delovna orodja.

Veliko nesreč se je pripetilo zaradi premajhnega strokovnega znanja in izvežbanosti delavcev. Skrb za strokovno vzgojo delavcev bo morala biti odslej resnejša, kot dosedaj. Delavce, ki pridejo na novo v podjetje, je treba poučiti, saj se ti največkrat ponesrečijo. Vse to so sicer že stare ugotovitve, zato pa je tembolj treba obsoditi odgovorne ljudi, ki so doslej to delo zanemarjali. 4455 nesreč zaradi tega, ker delavci niso poznali nevarnih okoliščin, pove, da vzgoja novih delavcev še ni bila zadostna. Načrt novega zakona o delovnih odnosih zavzema do takih stvari ostrejša stališča. Vsaka gospodarska organizacija bo dolžna poučiti novega delavca o nevarnosti, ki bi se utegnile pojaviti pri njegovem delu. Načrt novega zakona o delovnih odnosih zavzema do takih stvari ostrejša stališča. Vsaka gospodarska ustanova je dolžna seznaniti delavca z zaščitnimi ukrepi, zaščitnimi sredstvi in vsemi odločbami delavske inspekcije. Nevarno delo bo lahko zaupano samo izkušnim delavcem, ki so seznanjeni z nevarnostjo in odgovarjajočimi zaščitnimi sredstvi. Izkusnja nas uči, da samo vzgoja

in nasveti še niso dovolj. Zaostriti bo treba materialno odgovornost ljudi, ki so dolžni skrbeti za te stvari. Podobne ukrepe predvideva tudi načrt prej omenjenega zakona. Število nesreč, ki nastanejo zaradi kršenja delovne discipline in brezbržnosti posameznikov, bi lahko občutneje omejili. Pri nas se je pripetilo zaradi malomarnosti posameznikov 2178 nesreč. Družba je bila pri tem oškodovana za približno 500 milijonov dinarjev. Razen tega pa je bilo dostikrat ogroženo še življenje in zdravje drugih delavcev. Toda doslej nismo v praksi dovolj ostro nastopali proti povzročiteljem nesreč zaradi nediscipline in malomarnosti. Podjetja so po navadi škodo in posledice, ki so nastale zaradi malomarnega početja posameznikov, prevalila na breme skupnosti in s tem na tiste, ki so vestno opravljali svoje dolžnosti. Zavodi za socialno zavarovanje doslej posamezniki prijavljene nesreče niso podrobneje raziskovali. Sedaj pa je marsikje drugače. Ljubljanski zavod za socialno zavarovanje na pr. temeljito prouči vsak posamezni primer. Če je videti količjak sumljiv, ga obravnava posebna komisija. Pogostokrat preišče tudi stvari na licu mesta. Vendar je jasno, da je pri tolikšnih nesrečah to delo težko opraviti. Zato je prav, če razmišljamo o teh stvareh in temu primerno ukrepamo. Zaostriti bo treba osebno odgovornost posameznikov. Naša praksa se bo morala bolj jasno opredeliti: ali naj še naprej dopuščamo, da se nam krivci nesreč iz malomarnosti izmuznejo in da nosi vsa bremena družba, ali pa da z odločnimi ukrepi poskrbimo, da bo vsak malomarnost za svoje delo primerno kaznovan.

R. S.

Vsak prosti čas porabijo vojniki za vedro in kulturno razvedrilo. Prizor iz knjižnice ene izmed enot jugoslovske Ljudske armade.

Vprašanja in odgovori

Dopust

»Surovinac, II. Bistrica: Sami ste odpovedali delovno razmerje pri prejšnjem podjetju in se v sedanjem zaposlili takoj po izteku odpovednega roka, ne da bi prekiniti delovno razmerje. Kljub temu pa vam direktorja odredka za letošnje pravico do rednega letnega dopusta, češ da boste to pravico dobili, ko boste 11 mesecev neprekinjeno zaposleni. Kaj naj se ukrene za zaščito zakonitosti? — Odgovor: Ničesar ni treba ukreniti za zaščito zakonitosti, ker je ravnatelj direktorja pravilno in zakonito. Časovno sicer res niste »prekinili« dela, prekiniti pa ste delovno razmerje. Z odpovedjo delovnega razmerja je z iztekom odpovednega roka prenehalo prejšnje delovno razmerje in z nastopom dela pri sedanjem podjetju je nastalo novo delovno razmerje. S tem je nastala prekinitva, ki ima za posledico, da morate biti sedaj zopet 11 mesecev neprekinjeno zaposleni pri tem podjetju in šele z izpolnitvijo tega pogoja si boste spet pridobili pravico do rednega letnega dopusta. To ste namreč izgubili s tem, ko ste prekiniti prejšnje delovno razmerje. Odpovedali ste, ker se vam je v sedanjem podjetju obetal boljši zaslužek. Sprejeti pa morate tudi negativno posledico take odpovedi.

Prejemki

Z. K., Kropa: Lani je bilo sklenjeno, da bo vsak delavec opravil štiri prostovoljne ure za proslavo na Okroglicah. Ker jih niste opravili (tako zaradi bolezni, kasneje pa jih niste hoteli, ker ste izjavili, da daste zaslužek štirih rednih delovnih ur, so vam sedaj odvzeli pravico do udeležbe pri plačah iz dobička. Ali so pravilno ravnali? — Odgovor: Če je res in točno vse tako kot opisujete v svojem pismu, je ravnatelj podjetja nezakonito. Ne more podjetje izvajati sankcij za izvajanje sklepa, ki ga lahko sprejme samo sindikalna organizacija. Podjetje prostovoljnega dela ne more odrediti in seveda tudi nikogar ne more kaznovati za to, če ne opravi takega dela. Če ni nobenega drugega razloga kot samo ta, ki ga omenjate v svojem pismu, potem vam je podjetje dolžno izplačati pripadajočo plačo iz dobička. Če je ne izplača, imate pravico, da s tožbo pri okrajnem sodišču uveljavite to svojo pravico.

Oskrbnina

Nivički, O. R.: Odkar ste nezaposleni, posedovalnica za delo redno izplačuje pripadajočo oskrbnino. Vprašujete, kakšne pravice imate za primer bolezni? — Odgovor: Po 10. čl. uredbi o oskrbnini o drugih pravicah delavcev in uslužbencev, ki začesno niso v delovnem razmerju, imajo delavci, ki prejemajo oskrbnino, tudi pravico do brezplačne zdravstvene oskrbe v smislu 16. čl. zakona o zdravstvenem zavarovanju. Za čas bolezni pa seveda prejema oskrbnino v istem znesku kot pred boleznijo. Ne more pa prejemati poleg oskrbnine še hranarino za čas bolezni. Zato so odveč vsa vprašanja, ki se nanašajo nanjo.

Pokojnina

MGT, Bistrica: Vložite prošnjo na okrajni zavod za socialno zavarovanje; morda imate pogoje za minimalno pokojnino. M. P. Lesec: Ste upokojenec, a še vedno delate »honorarno« v podjetju, kjer ste bili zaposleni pred upokojitvijo. Radi bi vedeli, ali imate pravico do plače iz dobička? — 2. Poročili ste boste in svoji ženi bi radi oskrbeli pokojnino, pa bi radi vedeli, koliko mora biti upokojenec star, ko se poroči, in koliko let mora biti poročen, da pripada ženi pokojnina po možu? — Odgovor: Na prvo vprašanje daje odgovor uredba o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij v svojem 57. in 58. členu. Ti navezujejo pravico do plače iz dobička na obstoj rednega delovnega razmerja. Če ste upokojenec, potem niste več v rednem delovnem razmerju in potemtakem tudi ne morete uveljavljati pravice do plače iz dobička. — Pravnikler ni predpisano, koliko mora biti star upokojenec, ko se poroči, da je potem njegova žena dolžna družinska pokojnino. Zakon o socialnem zavarovanju določa samo, da žena ne more biti dolžna pravico do družinske pokojnine, če se ugotovi, da je bila zakonska zveza, ki je trajala manj kot eno leto, sklenjena samo z namenom, zagotoviti družinsko pokojnino. F. F. Pragersko: Zaradi bolezni in starosti bi radi šli v pokoj, pa imate premalo delovne dobe; čas, ki ste ga prebili v prvi svetovni vojni, pa lahko dokazate samo s pričami, ker ste dokumente že zdavnaj izgubili. — Odgovor: Dopustno je sicer tudi dokaz s pričami za dokazovanje časa, ki se lahko šteje v delovno dobo za starostno pokojnino. Vendar dvomimo, če bo sprejet dokaz s pričami za čas prebit v vojski. Sicer lahko poskusite; seveda morate imeti verodostojne priče, ki iz lastnega sodelovanja točno vedo vse, kar je potrebno za izpričanje, da ste res bili v prvi svetovni vojni. Sicer pa bi poskusili najti kakšne podatke o svoji vojaški dolžnosti pri okrajnem zavodu za socialno zavarovanje. Pri tožbi bi lahko dali tudi pismo in z zdravniške komisije bi vas najkasneje v dveh dneh poklicala na pregled. Zakon o zdravstvenem zavarovanju pa daje zavarovancem še eno možnost v takih primerih kot ga opisujete. Lahko bi šli neposredno na okrajni zavod za socialno zavarovanje k zdravniški komisiji in ta bi vam morala takoj pregledati. Vi pa ste šli v Ljubljano, torej izven območja tamkajšnjega zavoda. Zdravnik je sicer odredil potrebno zdravljenje, ni pa mogoče odrediti potrebne količine dopusta. S. F., Dežno: Podjetje vas je 4. septembra poslalo na brezplačni dopust. Ker živite samo od dela svojih rok, ste si poiskali zaposlitev; neki upokojenki ste žagali tramove. Zgodila se je nesreča; tram vam je nalomil hrbtenico in zdaj bi radi vedeli, ali imate kakšne pravice iz socialnega zavarovanja. — Odgovor: Predvsem moramo spet poudariti, da pošiljanja na brezplačni dopust naš pravi predpisi ne poznajo in je podjetje ravnalo nezakonito. Brezplačni dopust je samo takrat, kadar ga delavec zaprosi in podjetje prizna. To, kar pa je ravnatelj odredil z Vami 4. septembra, je doela samovoljno in protipravno ravnanje, ki vam je povzročilo precej škodo. Takega brezplačnega dopusta namreč zavodi za socialno zavarovanje ne morejo priznati in seveda Vi ne morete dobiti za čas svoje bolezni nobenega nadomestila plače ali oskrbnine, kot se je tako dajatev prej imenovala. Če se je zgodila nesreča 4. septembra, potem je zavod dolžan kriti samo stroške potrebo, če ste se pa ponesrečili že po izteku enega meseca, torej po 4. oktobru, potem seveda nimate pravice niti do brezplačnega zdravljenja. Ker pa je vsemu krivo podjetje s svojim nezakonitim ravnanjem imate nasproti njemu odškodninski zahtevek. Dolžno vam je povrniti vso škodo, ki ste jo utrpeli in ki jo še trpite zaradi pravno nedopustnega »pošiljanja na brezplačni dopust«. Če podjetje ni imelo dela, bi moralo dati odpoved; Vi bi za čas bolezni imeli vso zdravstveno oskrbo in če imate dve leti neprekinjene delovne dobe ali pet let s prekinitvami, bi lahko dobivali tudi oskrbnino. Ker pa je ravnatelj drugače ali od dovoljujejo predpisi, jo odgovorno za škodo, ki vam jo je prizadejalo in imate pravico, da s tožbo uveljavite to njegovo odškodninsko odgovornost.

Kvalifikacija

T. J., Kranj: Ali je mogoče priznati končno spravevalo o končani graverski šoli, ki je bila sestavni del srednje tehnične šole, za mojstrsko spravevalo? — Odgovor: Na vsak način je spravevalo, ki ga omenjate, legitimacija za ali uslužbenca s srednješolsko izobrazbo ali za visokokvalificiranega delavca. Ne bi vam mogli povedati za zdaj, ali to spravevalo nadomešča mojstrsko spravevalo.

Disciplinska kazni

K. J., Medvode: Kaznovani ste bili z disciplinsko kaznijo premesitve na drugo delovno mesto z nižjo tarifno postavko za dobo treh mesecev. Takoj po izrečenju kazni vam je zdravnik odredil bolniški dopust. Po dveh mesecih zdravljenja ste delo spet nastopili. Nastalo je sedaj sporno vprašanje, od kdaj začne teči kazni, ki trajajo tri mesece: ali od dneva, ko je bila izrečena, ali od ponovnega nastopa dela? — Odgovor: Prej je še neko drugo vprašanje, ali je namreč sploh še mogoče izvršiti disciplinsko kazni.

Skrajšani delovni čas

A. M., Postojna: Imate tri mesece starega otroka, ki ga pa ne dojite in bi radi vedeli, ali res nimate pravice do skrajšanega delovnega časa? — Odgovor: Uredba o varstvu nosečih žen in doječih mater v delovnem razmerju izrecno govori o tem, da imajo »doječe matere« pravico do skrajšanega delovnega časa. Zakon o zdravstvenem zavarovanju, ki dopolnjuje omenjeno uredbu, pa govori o »zaščitni dobi dojenja«. Iz povedanega torej sledi, da mati, ki ne doji, ne more biti deležna pravice do skrajšanega delovnega časa niti pravice do nadomestila za preostali delovni čas, ko v zaščitni dobi dojenja ne dela.

Delovna doba

T. J., Kranj: S 1. marcem je iztekel odpovedni rok, z drugim marcem pa ste zboleli ponovno za boleznijo, zaradi katere ste že prej zboleli istega leta. Za ves čas bolezni ste dobivali od pooblaščenega podjetja hranarino. To je trajalo osem mesecev. Po ozdravitvi ste se zaposlili v podjetju, kjer ste še danes. Vaši zahtevi, da bi vpisali teh osem mesecev v delovno knjižico, pa vam ne ugođe in bi radi vedeli, kaj je treba v ta namen ukreniti? — Odgovor: Ničesar. Zboleli ste že potem, ko je iztekel odpovedni rok, ko je torej prenehalo delovno razmerje. Pravice iz socialnega zavarovanja so izvirale iz dolečbe, da je bil zavarovavec lahko deležen tudi oskrbnine, če je pristojna zdravniška komisija ugotovila, da je delovna nesposobnost nastopila zaradi bolezni, ki je nastala pred prenehanjem delovnega razmerja, zaradi katere se je zavarovavec zdravil ž, ko je bil v delovnem razmerju. Iz tega torej sledi, da časa osem mesecev, ko ste bili steer deležni pravice iz zdravstvenega zavarovanja po predpisih iz leta 1950, ni mogoče vpisati v delovno knjižico, ker takrat pač niste bili v delovnem razmerju.

Razno

P. F., Rogaske Slatine: Naj vložim preko okrajnega zavoda za socialno zavarovanje vlogo na upravni odbor Zavoda za socialno zavarovanje LRS prošnjo za priznanje izredne pokojnine po 43. čl. uredbi o določanju in prevedbi pokojnin in invalidnin. K prošnji naj da svoje izjavo tudi tamk. organizacija Zveze borcev. Delavce »Planikar iz Kranja in čitatelj iz Vuzenice: Ne odgovorjamo na anonimne, t. j. nepodpisane dopise in vprašanja.

ZAPISKI S POTOVANJA PO NEMČIJI

OBISK v sindikalni šoli in Hochkampu pri Hamburgu

V Hochkampu pri Hamburgu je ena izmed šestih šol Nemške sindikalne zveze (DGB). Nemški sindikati zelo skrbijo za vzgojo svojih funkcionarjev. Predsednik DGB Walter Freitag tako razlaga, zakaj prirejuje toliko tečajev: »Solati moramo člane obratnih svetov in članom gospodarskih odborov v tovarnah moramo odpirati vrata poznavanja gospodarskih vprašanj tovarne. Tudi člane nadzornih odborov (ožji odbor tovarniškega sveta, ki je pa širši kot naš upravni

in krediti, vprašanja upravljanja v gospodarstvu. V tečajih o gospodarstvu podjetja pa predavajo na pr. o oblikah podjetij, spajanju podjetij, notranji organizaciji, plačnem sistemu o tovarni in trgu, o davkih, finanšanju, knjigovodstvu in soodločanju.

Iz tega kratkega pregleda lahko sklepamo, da gre predvsem za to, da bi dobil tečajnik čim več pojasnil na tista vprašanja, ki jih vsak dan srečuje, obenem pa že tudi kar praktično navo-

5. Kateri izmed treh gospodarskih sistemov (ameriški, ruski, jugoslovanski) je za delavce najprikladnejši in zakaj? Priznam, da vprašanja niso najbolj posrečena. Če bi se hotel izgovorjati, bi dejal, da se je listek, kamor smo zapisali skupna vprašanja, brzkone izgubil in so jih potem zapisali bolj po spominu. Ob anketi v šoli namreč nisem bil navzoč, ker sem že odpotoval iz Hamburga. Toda kljub temu so odgovori za zanimivi in si iz njih lahko ustvarimo približno sodbu, kaj misli povprečni sindikalni funkcionar o teh vprašanjih.

Odgovori na prvo vprašanje

Odgovori na to vprašanje se razlikujejo po tem, kako kdo ocenjuje današnje pravice nemških delavcev na sodločanju v gospodarstvu. Večina sicer pravi, da pomeni soodločanje že pot h gospodarski demokraciji, toda te pravice so danes že premajhne. Tisti pa, ki pravi, da to nikakor ni pot do gospodarske demokracije, istočasno pravijo: bi bila, če bi bilo soodločanje pravo.

»Ne, — pravi eden izmed njih — vendar danes pri nas še ne moremo govoriti o soodločanju. Upamo, da bomo ta cilj kmalu dosegli.«

Drugi: »Je le takrat pot, kadar bodo lahko delavci soodločali, kaj naj se proizvede in po kakšni ceni.«

»Ne, — pravi eden izmed njih — vendar danes pri nas še ne moremo govoriti o soodločanju. Upamo, da bomo ta cilj kmalu dosegli.«

»Možnosti za to, da bi postalo soodločanje res pravo, so ob današnjih političnih prilikah zelo majhne.«

»Seveda ne soglašam z zakonom, ki ga je sprejel Bundestag z nezanimivimi sindikatom sovražno razpoloženim večino. Mi, nemški sindikati se bomo na demokratičnih temeljih tako dolgo borili, da bodo naše zahteve izpolnjene.«

Odgovori na drugo vprašanje: soodločanje na vseh področjih in socializacija

Ko so tečajniki odgovorjali na vprašanje, če je soodločanje v upravljanju gospodarstva že vse, kar delavci zahtevajo, bi lahko odgovore razdelili v dve skupini: prvi bi se zadovoljili s soodločanjem, popolnejšim seveda, medtem ko zahtevajo drugi soodločanje na vseh gospodarskih področjih in ne le v podjetjih, ter socializacijo bazične industrije. Nek ključavničar še dodaja: »Če bi dozorela delavska zavest in če bi bili sindikati v vladi, bi bila popolna gospodarska demokracija.«

Nekateri si predstavljajo gospodarsko demokracijo v tem, da bi morali biti udeleženi delavci na dobičku ali večjem delu narodnega dohodka itd. Pojmi se niso popolnoma jasni, toda tečajnik k napredku, k popolnejšemu soodločanju v gospodarstvu je močan.

Odgovori na tretje vprašanje: ameriška pomoč, pridnost in zategnjen pas

Na tretje vprašanje so odgovori kratki in jedrnat. Vsi se v glavnem strinjajo, da se je zahodno nemško gospodarstvo postavilo na noge s pomočjo iz Marshallovega plana, nemško pridnostjo, mnogi pa še dodajajo, da tudi zavoljo sorazmerno nizkih plač, zaradi česar so se morali delavci marsikomu odreči. Dodamo lahko še to, da jim strokovnjakov in kvalificiranih delavcev ni manjkalo. Najbolj pa so se ločili duhovi v odgovoru na

Četrto vprašanje

Mnenja so namreč zelo različna. Od 35 anketirancev jih je devet za to, da ostane vse tako kot je, torej da ne vrnejo industrije in zemlje bivšim lastnikom. Prav toliko jih je za to, da ostane bazična industrija podzavljena, vsa ostala podjetja in zemljo pa bi vrnilo lastnikom. Osem jih je za to, da se vrne

lastnikom, štirje na vprašanje niso odgovorili, nekaj jih je odgovorilo samo na to, kaj naj bo z zemljo.

Tisti, ki so za to, da ostane industrija podzavljena, ne izključujejo možnosti, da bi dali bivšim lastnikom odškodnino, toda ne polno vrednost. Podzavljena industrija naj bi bila z razlašeno zemljo podlaga socialistične države, piše nek ključavničar. Vse, kar je postalo splošno ljudsko premoženje, naj tako ostane, pravi drug ključavničar. Nek kovinar pa pravi: »Prehod v splošno lastnino pod vodstvom države, občin in sindikatov.«

Drugi pa pravijo: »Vrniti lastnikom, ker jim je bilo protipostavno vzeto.« »kot svobodni državljani odklanjajo podzavljenje in razlášitev.« »Vzhodne pokrajine naj bodo prav tako urejene kot Zahodna Nemčija.«

Se vam ne zdi, da so taka stališča precej zaskrbljujoča? Ne pomeni vračanje industrije in zemlje bivšim lastnikom korak nazaj? Večina je za to, da ostane bazična industrija podzavljena (s tistimi vred, ki so za to, da ostane vse podzavljeno), prevladuje pa mnenje, da je treba malo industrije, trgovino itd. vsekakor vrniti lastnikom, ker bi sicer po njihovem mnenju zmanjkalo na trgu tistega drobnega blaga, ki je za življenje precej pomembno.

In na zadnje vprašanje: Jugoslavije ne poznam

Za nas, jugoslovanske delavce, je odgovor na to vprašanje morda še najzanimivejši. Večina je vprašanje tako razumela, da bi jaz rad vedel, kaj oni vedo o Jugoslaviji in kako jo ocenjujejo. Vsi odgovori se kratko glase: »Jugoslovanskih razmer ne poznam, zato o njih ne morem pisati.« Izmed vseh je le tisti ključavničar, ki pravi, da bi moral biti razlašena zemlja in industrija podlaga socialistični državi, zapisal te besede: »Izmed vseh treh sistemov je jugoslovanski za delavce najboljši. Toda s šolanjem upravljevalce bo lahko še koristnejši.« Nek elektromehanik pa pravi: »Vsak gospodarski sistem ima svoje dobre in slabe strani. Stoodstotnega gospodarstva sistema, ki bi vse zadovoljil, ni. Umetnost je vsakega zadovoljiti. Amerikanski in ruski sistem sta nam poznana, jugoslovanski žal ne, Pri-

Sindikalne šole v Nemčiji so moderno urejene in opremljene z najsodobnejšimi učili

poročilo bi bilo, če bi preko sindikata katerikoli kaj več zvedeli o Jugoslaviji.

Izmed 33 odgovorov jih je 14 za ameriški sistem, neodločen odgovor je dalo 18 tečajnikov in eden je za jugoslovanskega. Zakaj so za ameriškega? Zato, ker »je tam višja življenjska raven«, »delavci so svobodnejši in nekateri pravijo, da imajo delavci tam tudi več pravic.«

»Ne za enega, ne za drugega pravijo drugi. »Sem za tako gospodarstvo, ki bo odgovarjalo nemskim prilikam, je najstvarnejši odgovor. »Kar je za enega dobro, je za drugega slabot, odgovarja drugi. »Za Nemčijo je najprikladnejši, kakršnega zahtevajo sindikati in ki ga zagovarja SPD v parlamentu.« »Na žalost nimamo socialistične večine,« pravi tretji.

Ne kažejo mar ti odgovori, da bi nemški delavci radi več zvedeli o naših razmerah, saj jih je 21 določno napisalo, da našega sistema ne poznajo. V razgovoru z njimi so mi mnogi izjavljali, da bi radi kaj več zvedeli o Jugoslaviji, pomočnik upravnika

šole me je vabil, da bi se v šoli še kdaj ogledal in predaval o Jugoslaviji, če ne jaz pa kdo drug. Ta mi je pisal, koliko vprašanj je bilo o Jugoslaviji, ko so pisali odgovore in na katera si niso zaloge odgovorili.

In ko sem odhajal, sem slišal tudi take besede: »Da, čež deset ali petnajst let, morda že prej, bo Jugoslavija pokazala, kaj je... Jugoslavija, o tem smo prepričani, je na pravi poti.«

Njihovi veri se ne homo izneverili. In če bo koga izmed prijateljev zanesla kdaj pot k nam, se bo sam lahko prepričal, da veruje v stvar, ki raste, napreduje in ki se ji pravi socializem. V naših razmerah je tako v nemških bo prav gotovo drugačen. Toda družni nas isti duh in ista želja: delu čast in oblast. Vlado Jarc

Takšna je šola Nemške sindikalne zveze v Hochkampu z zunanje strani

odbor) potrebujejo določeno znanje. Dalje so zastopniki sindikatov v samoupravnih organih socialnega zavarovanja, uradov za delo, zastopniki delojemalcev v obrtnih in kmetijskih zbornicah, so sodniki v sodiščih za delovne spore itd.«

Da se nemški sindikati toliko zavzemajo za vzgojo svojih funkcionarjev, je razumljivo, če se količkaj zamislimo v razmere, v katerih delajo. Le od tega, kako sposobni so funkcionarji, kako se spoznajo na gospodarstvo in na predpise, je odvisno, koliko bodo uveljavili z delavsko zakonodajo določene pravice. Če je sindikalni funkcionar slab, ravna kapitalistični lastniki ali zastopniki delodajalcev kajpak tako, kakor njim najbolj prija. In drugič, čim umnejši in čim bolj podkovani so sindikalni voditelji, tem več lahko iztisnejo iz kapitalista. Spomniti se namreč moramo, da je med delom in kapitalom trd boj in da morajo biti nemški delavci neprestano na straži, da jih ne prikrajšajo za katero izmed že priborjenih pravic. To ni tako kot pri nas, kjer imamo delavsko upravljanje in se nam ni treba bati, da bi nam kdo kaj vzel, pa naj gospodarstvo v tem ali onem kolektivju še tako slabo (seve če podjetje prej ne razpade, potem tudi upravljati nimaš kaj).

Visoke številke

Sedaj na nekaj številke. V teh šestih šolah so od začetka leta 1950 do konca leta 1954 priredili 791 tečajev z 22.588 tečajniki. Tečaje prirejuje tudi še pokrajinska sindikalna vodstva. Le-ta so v štirih letih priredila 2025 tečajev s 59.920 tečajniki, krajevna vodstva pa 16.885 tečajev in v teh tečajih je bilo 475.305 tečajnikov, kar je izredno veliko, čeprav šteje DGB šest milijonov članov. V teh številkah pa niso všteti tečaji, ki jih prirejuje posamezni strokovni sindikati. Torej je številka še nekoliko večja. Sindikat kovinarjev na primer ima sam dve šoli.

Tečaji v šolah DGB so največ tritedenski. Vanje se lahko prijavi vsak član, ki je najmanj dve leti organiziran in najmanj leto dni sindikalni funkcionar. Seveda so še posebni tečaji, v katere ne more, kdor bi hotel, marveč pošiljajo vanje svoje ljudi krajevna ali pokrajinska sindikalna vodstva. Poleg tega prirejujejo v teh šolah tudi razna posvetovanja in krajeve, največkrat štiritidnevne seminarje.

Kaj se uč v šolah DGB?

V glavnem sta dve vrsti tečajev: začetniški in nadaljevalni ali pa nižji in višji, kakor jih pač hočeš imenovati. V prvi vrsti so sindikalne zadeve, dalje socialna politika, delovno pravo, narodno gospodarstvo in gospodarstvo podjetja. Razen tega so še specialni tečaji za javno delovanje in v govrništvu, za ženska, uslužbenska in mladinska vprašanja itd.

Nas morebiti zanima, o čem govore na tečajih o narodnem gospodarstvu in gospodarstvu podjetij. V prvih tečajih so naslednja predavanja: gospodarski pregled, statistika, obseg proizvodnje: delo in kapital, obseg potrošnje: potrebe in dotok, tržišče in oblikovanje cen, denar

dilo. Zdi se mi, da nam manjka takih šol, šol upravljanja.

Kaj so me vprašali?

Toda uvoda bodi dovolj. Ko sem obiskal šolo v Hochkampu pri Hamburgu, je bilo v njej 33 tečajnikov. Zbudil sem kot človek iz Jugoslavije veliko zanimanje in so po večerji priredili razgovor, v katerem sem odgovarjal na razna vprašanja čeprav sem jih pravzaprav nameraval zastavljati. In kaj so me vprašali?

Se prej moram povedati nekaj drugega. To so funkcionarji nižjih sindikalnih vodstev. Kot je znano, je bilo pri nas že mnogo sindikalnih delegacij iz Zahodne Nemčije, ki so proučevale naše razmere, našo državno ureditev, sistem delavskega upravljanja in gospodarstva. Po vprašanjih soodeč, zlasti pa po odgovorih na anketo, ki sem jo organiziral na pobudo vodstva šole, zapakiti teh delegacij še niso prodrli do nižjih sindikalnih vodstev.

No, zdaj pa k vprašanju! Zanimalo jih je, če so člani naših delavskih svetov prav tako svobodno izvoljeni kot njihovi tovarniški sveti, in kakšne so njihove pravice. Nekdo je vprašal, če imamo pri nas še privatna podjetja, drugi, kako je v svobodni stavke. Ko sem jim na kratko razložil sistem delavskega upravljanja pri nas in pravice delavskih organov upravljanja, so na to zadnje vprašanje sami odgovorili. In še so se vrstila vprašanja: kako je z življenjskim standardom, direktorja volimo ali postavljamo, kako je takrat, kadar upravlja en kolektiv novo tovarno, drugi pa staro. Razen takih so postavili tudi čisto politična vprašanja, na primer se bo Jugoslavija vrnila v vzhodni blok, greš po Jugoslaviji lahko brez spremstva, lahko govoriš s komerkoli itd.

Že teh nekaj vprašanj kaže, koliko ve povprečni sindikalni funkcionar o Jugoslaviji. Se zanimivejši pa so njihovi odgovori na moja vprašanja.

Pet vprašanj

Ko sem vodstvu šole razložil, kaj bi rad vedel od tečajnikov, so mi predlagali, naj bi mi tečajniki pismeno odgovorili na šest vprašanj: 1. Je pravica na soodločanju v gospodarstvu po tvojem mnenju pot, po kateri postanejo delavci svobodni upravljalci?

2. Je po tvojem mnenju pravica na soodločanju v gospodarstvu že končni cilj v boju za gospodarsko demokracijo, ali pa po tvojem mnenju še kakke druge poti in cilji?

3. Kako si pojasnjuješ naglo obnovo Zahodne Nemčije in če imaš zaupanje v bodočnost?

4. Kaj naj bi po tvoji sodbi storili s podzavljeno industrijo in razlašeno zemljo v Vzhodni Nemčiji, če bi prišlo do združitve Nemčije?

Člani Prešernove družbe

bodo prejeli najkasneje do 1. decembra 1956 ZA REDNO ČLANARINO 300 DIN IN VPISNINO 20 DIN naslednjih pet knjig:

- 1. KOLEDAR ZA LETO 1957.
2. France Bevč: ISKRA POD PEPELOM, zgodovinska povest.
3. Beno Zupančič: MRTVO MORJE, povest.
4. Ivan Ribič: KALA, mladinska povest.
5. Dr. Miroslav Zel: MORJA IN NJIHOVI ZAKLADI, poljudnoznanstveno delo.

Za doplačilo 50 din prejme lahko vsak član še 6. knjigo: »OTROK OD SPOČETJA DO PUBERTETE«. Za nadaljnje doplačilo 130 din pa še 7. knjigo: »POMAGAŠ SI SAM«, zbirka tisoč praktičnih gospodinjjskih nasvetov.

Vsak član plača 20 din vpisnine, za kar prejme »Vpisnico«, ki je oštevilčena za VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE, katerega se udeleži vsak član, ki se vpiše v Prešernovo družbo najkasneje do 5. aprila 1956 in plača članarino (in morda naročene dodatne knjige) najkasneje do 5. julija 1956. Z vpisnino 20 din so poravnani tudi stroški za odpremo knjig, zato poštnine ni treba več plačevati posebej.

Člani Prešernove družbe

bodo prejeli najkasneje do 1. decembra 1956 ZA REDNO ČLANARINO 300 DIN IN VPISNINO 20 DIN naslednjih pet knjig:

- 1. KOLEDAR ZA LETO 1957.
2. France Bevč: ISKRA POD PEPELOM, zgodovinska povest.
3. Beno Zupančič: MRTVO MORJE, povest.
4. Ivan Ribič: KALA, mladinska povest.
5. Dr. Miroslav Zel: MORJA IN NJIHOVI ZAKLADI, poljudnoznanstveno delo.

Za doplačilo 50 din prejme lahko vsak član še 6. knjigo: »OTROK OD SPOČETJA DO PUBERTETE«. Za nadaljnje doplačilo 130 din pa še 7. knjigo: »POMAGAŠ SI SAM«, zbirka tisoč praktičnih gospodinjjskih nasvetov.

Vsak član plača 20 din vpisnine, za kar prejme »Vpisnico«, ki je oštevilčena za VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE, katerega se udeleži vsak član, ki se vpiše v Prešernovo družbo najkasneje do 5. aprila 1956 in plača članarino (in morda naročene dodatne knjige) najkasneje do 5. julija 1956. Z vpisnino 20 din so poravnani tudi stroški za odpremo knjig, zato poštnine ni treba več plačevati posebej.

Za 500 DINARJEV (20 din vpisnina, 300 din članarina, 50 din za prvo dodatno in 130 din za drugo dodatno knjigo) lahko prejme torej vsak član sedem knjig in bo še udeležen pri velikem nagradnem žrebanju!

»Da,« je tiho povzel, »Thomas so pobili s kroglo v tilnik v kletih hotela Majestic. Bil pa je na deželi, ko so odkrili in aretirali malo skupino znanstvenikov, ki so pošiljali poročila v London. Lahko bi se bil skrilit. Toda zdelo se mu je nemogoče, da ne bi delil usode svojih tovarišev. Vrnil se je v Pariz in vzel največji del krivde nase. Ustrelili so ga zadnjega, potem ko je videl pasti svoje prijatelje.«

Čakal sem, da bo moj sosed dodal svoji zgodbi še besedo »čudovito«, ki mu je bila tako domača. A ta beseda ni bilo.

Molčal sem še vedno. Moj sosed se je zasmel. Ne vem, kako naj to pojasnim, a zdelo se mi je nemogoče, da ne bi bil čudovit prijatelj kot s tem smehom.

Philippe Gerbier, moj stari tovariš, se mi je približal.

»Ali veš, kako se piše človek, ki odhaja iz salona,« sem ga vprašal.

»Saint-Luc,« je rekel Gerbier s svojim polovičnim nasmehom.

»Ga dobro poznaš?«

»Da,« je rekel Gerbier. Prižgal si je cigareto ob oni, ki jo je pravkar pokadil, in dodal:

»Čez nekaj dni bo v Franciji. Ob prihodnji luni.«

Naglo sem se poslovil. Na ulici so se vojaki stiskali k dekletom v uniformi. Veseli glasovi so klicali takšije. Prihodnja luna! Prihodnja luna, sem si mislil in gledal v nebo, ki so ga sekali žarki žarometov. Prihodnja luna.

Spomnil sem se, kako se je ta človek, ki mu nisem vedel ne pravega imena ne pravega poklica, veselil čokoladne kreme, vonja tobaka iz Virginije... In njegovega obraza, ko je poslušal Bachov oratorij.

Bom še kdaj videl tega soseda z očmi otroka in modreca, s smehom brez teže, tega... čudovitega soseda?

spomnil J. A. Skočil je nesrečno in si zlomil obe nogi. Kljub temu je zakopal padalo in se vlekel pet ali šest kilometrov do prve kmetije, kjer so ga sprejeli. Meni je srce za trenutek prenehalo utripati, ko mi je pilot dal znak. Nepotreben strah. Padel sem na obdelan svet. Zagrebel sem padalo. Okolje mi je bilo znano, zato sem brez težav našel majhno postajo na stranski prog.

Kmetje, obrtniki, železničarji so čakali na rani vlak. Pletel se je običajni razgovor: hrana, hrana, hrana. Blaga je bilo manj in manj, revkivizije so postajale neznesne, kuriva ni bilo. Slišal sem tudi novice: izgoni. Ni bilo družine, so rekli, ki bi ne bila prizadeta ali pa na tem, da bo. Preudarjali so, s kakšnimi sredstvi bi odtegnili deportaciji svoje sinove, nečake, bratrance. Vzdušje kaznilnice. Odpor ukovanih. Besno sovraštvo. Govorili so tudi o novicah iz vojne. Tisti, ki so imeli radio, so pripovedovali podrobnosti londonskih oddaj. Spomnil sem se, da sem pred dvema dneva govori na B.B.C. za francoske inženirje.

V majhnem mestu C. sem izstopil. Nisem hotel iti naravnost v naš glavni stan za južno področje. Zadnje brzojavke, poslane v London, so bile vznemirljive. Podal sem se k nekemu arhitektu, našemu prijatelju. Sprejel me je, ko da sem prikazen. »Ti prihajaš iz Anglije, ti prihajaš iz Anglije,« je ponavljal brez prestanka. Spoznal je bil po radiu moj glas. Nisem vedel, da je tako značilen. Napravil sem zelo nemarno in veliko neprevidnost. Več tajnosti je izdarnil zaradi občudovanja kot iz zlobe, zaradi nagnjenosti h klepetavosti in celo zastran neumnosti. Naši ljudje so po večini zanosi. Radi povzdigujejo, povečujejo tovariše in predvsem vodje. To jih navdušuje, razvema, daje peozijo njihovega enoličnemu, drobnemu vsakdanjemu delu.

»Veš, X je naredil nekaj sijajnega,« reče nekdo svojemu znancu. Ta čuti potrebo, da deli svoje navdušenje z nekim tretjim. In tako dalje. Zgodba pride do ušes vohljača. Nič ni tako nevarno, kot tako preobilje čustvovanja.

Ker sem bil v Londonu, sem v nevarnosti, da postanem predmet oboževanja. Videl sem to pa načinu, kako je ravnal z mano arhitekt. To je mož uravnovešenega značaja in duha. Vendar me je gledal, ko da sem neko čudežno bitje. Da sem se vrnil, temu se ni preveč čudil. A dejstvo, da sem prebil nekaj tednov v Londonu, da sem dihal londonski zrak, občeval z Londončani, ga je razburjalo. Imel je te počitnice, teh nekaj dni varnosti in udobja, za izredno službeno dejanje. Razlaga na videz tako nesmiselnega ponašanja je zelo preprosta. Ko se je zdelo vse izgubljeno, je bila Anglija edino ognjišče upanja in topline. Za milijone Evropejcev v noči je bil to ogenj vere. In na vse, ki so se temu ognju približali, je padel čudovit odsvit. Pri muslimanih nosi romar, ki se je podal v Meko, naslov hadži in zelen turban. Jaz sem hadži. Imam pravico na zelen turban zaslužene Evrope. To se mi zdi zelo smešno, ker prihajam iz Londona. Tam imajo obratno stališče.

Zanje je občudovanja vredno, če živiš v Franciji. Lakota, mraz, pomanjkanje, preganjanje, ki smo se nanje po sili privadili, se do skrajne mere dojejo njihove domišljije in občutljivosti. Kar se tiče ljudi iz odporniškega gibanja, vzbujajo skoro mistično ginjenost. Čuti se še stvarjanje legend. Če bi to tukaj povedal, bi skomignili z rameni. Nikdar ne bo žena, ki po cele ure prestoji v vrstah, ki joče iz nemoči, ko vidi propadati otroke, preklinjala vlado in sovražnika, ki sta ji vzela moža, da so ga odvekli v Nemčijo, je nesramna v mlekarini mesnici zato, da dobi kapljo mleka ali kosček mesa, nikoli ne bo ta žena verjela, da je izredno bitje.

»Da,« je rekel Gerbier. Prižgal si je cigareto ob oni, ki jo je pravkar pokadil, in dodal:

»Čez nekaj dni bo v Franciji. Ob prihodnji luni.«

Naglo sem se poslovil. Na ulici so se vojaki stiskali k dekletom v uniformi. Veseli glasovi so klicali takšije. Prihodnja luna! Prihodnja luna, sem si mislil in gledal v nebo, ki so ga sekali žarki žarometov. Prihodnja luna.

Spomnil sem se, kako se je ta človek, ki mu nisem vedel ne pravega imena ne pravega poklica, veselil čokoladne kreme, vonja tobaka iz Virginije... In njegovega obraza, ko je poslušal Bachov oratorij.

Bom še kdaj videl tega soseda z očmi otroka in modreca, s smehom brez teže, tega... čudovitega soseda?

Zanje je občudovanja vredno, če živiš v Franciji. Lakota, mraz, pomanjkanje, preganjanje, ki smo se nanje po sili privadili, se do skrajne mere dojejo njihove domišljije in občutljivosti. Kar se tiče ljudi iz odporniškega gibanja, vzbujajo skoro mistično ginjenost. Čuti se še stvarjanje legend. Če bi to tukaj povedal, bi skomignili z rameni. Nikdar ne bo žena, ki po cele ure prestoji v vrstah, ki joče iz nemoči, ko vidi propadati otroke, preklinjala vlado in sovražnika, ki sta ji vzela moža, da so ga odvekli v Nemčijo, je nesramna v mlekarini mesnici zato, da dobi kapljo mleka ali kosček mesa, nikoli ne bo ta žena verjela, da je izredno bitje.

Zanje je občudovanja vredno, če živiš v Franciji. Lakota, mraz, pomanjkanje, preganjanje, ki smo se nanje po sili privadili, se do skrajne mere dojejo njihove domišljije in občutljivosti. Kar se tiče ljudi iz odporniškega gibanja, vzbujajo skoro mistično ginjenost. Čuti se še stvarjanje legend. Če bi to tukaj povedal, bi skomignili z rameni. Nikdar ne bo žena, ki po cele ure prestoji v vrstah, ki joče iz nemoči, ko vidi propadati otroke, preklinjala vlado in sovražnika, ki sta ji vzela moža, da so ga odvekli v Nemčijo, je nesramna v mlekarini mesnici zato, da dobi kapljo mleka ali kosček mesa, nikoli ne bo ta žena verjela, da je izredno bitje.

Zanje je občudovanja vredno, če živiš v Franciji. Lakota, mraz, pomanjkanje, preganjanje, ki smo se nanje po sili privadili, se do skrajne mere dojejo njihove domišljije in občutljivosti. Kar se tiče ljudi iz odporniškega gibanja, vzbujajo skoro mistično ginjenost. Čuti se še stvarjanje legend. Če bi to tukaj povedal, bi skomignili z rameni. Nikdar ne bo žena, ki po cele ure prestoji v vrstah, ki joče iz nemoči, ko vidi propadati otroke, preklinjala vlado in sovražnika, ki sta ji vzela moža, da so ga odvekli v Nemčijo, je nesramna v mlekarini mesnici zato, da dobi kapljo mleka ali kosček mesa, nikoli ne bo ta žena verjela, da je izredno bitje.

Zanje je občudovanja vredno, če živiš v Franciji. Lakota, mraz, pomanjkanje, preganjanje, ki smo se nanje po sili privadili, se do skrajne mere dojejo njihove domišljije in občutljivosti. Kar se tiče ljudi iz odporniškega gibanja, vzbujajo skoro mistično ginjenost. Čuti se še stvarjanje legend. Če bi to tukaj povedal, bi skomignili z rameni. Nikdar ne bo žena, ki po cele ure prestoji v vrstah, ki joče iz nemoči, ko vidi propadati otroke, preklinjala vlado in sovražnika, ki sta ji vzela moža, da so ga odvekli v Nemčijo, je nesramna v mlekarini mesnici zato, da dobi kapljo mleka ali kosček mesa, nikoli ne bo ta žena verjela, da je izredno bitje.

Zanje je občudovanja vredno, če živiš v Franciji. Lakota, mraz, pomanjkanje, preganjanje, ki smo se nanje po sili privadili, se do skrajne mere dojejo njihove domišljije in občutljivosti. Kar se tiče ljudi iz odporniškega gibanja, vzbujajo skoro mistično ginjenost. Čuti se še stvarjanje legend. Če bi to tukaj povedal, bi skomignili z rameni. Nikdar ne bo žena, ki po cele ure prestoji v vrstah, ki joče iz nemoči, ko vidi propadati otroke, preklinjala vlado in sovražnika, ki sta ji vzela moža, da so ga odvekli v Nemčijo, je nesramna v mlekarini mesnici zato, da dobi kapljo mleka ali kosček mesa, nikoli ne bo ta žena verjela, da je izredno bitje.

OB GOSTOVANJU KITAJSKIH GLEDALIŠČ

PRVO SREČANJE

Gostovanje pekinškega Klasičnega gledališča (Narodne opere) in tianonskega ljudskega umetniškega gledališča smo pričakovali z velikim zanimanjem. Sloves tega gledališča je po uspešnih gostovanjih po Evropi pravi tudi k nam.

Kitajsko gledališče je hodilo pojava pota; izoblikovalo si je svoj stil, posebnosti, ki so za evropskega gledalca nove. Skozi stoletja je raslo ob velikem razumevanju svojega ljudstva, prenašalo je svojo umetnost iz roda v rod, v nepretrganem razvoju je izoblikovalo svojstven izraz, ki je v marsičem skoraj dosegel mejo močnega. Ob tako živem snovanju je postala na Kitajskem za davno marsikatera nadrobna odveč; na odru skoraj ni kulisa, igralec uporablja le nekaj predmetov, da ponazarja resničnost. Vsa teža dejanja je prenesena na igralca, ki pa mora zato obvladati prvine, ki jih pri nas strogo ločujemo. Dober igralec združuje v sebi znanje igralca, pevca, plesalca in akrobata. Vse to mora obvladati, preden nastopi v večjem gledališču. Brez tega odlik bi verjetno ne mogel nastopati v nobenem pomembnejšem delu. Za doseg tega obširnega znanja in veščine se igralci solajajo od sedmega do sedemnajstega leta, nato pa se izpopolnjujejo v gledališču.

Ob živem stiku gledališča s ljudstvom je nastala trdna vez, razumevanje in zato gledalci vedo, kaj hoče igralec povedati z značilno kretno roko. Vedo, da se je z opisom kroga na odru

prestavilo dejanje v drug kraj. Prav zaradi tega razumevanja, sožitja, gledalec razume simbolični pomen barv, oblek, plesa. Dejanje na odru mu sprošča domisljivo, vse neizrečeno, zgolj nakazano dopolni sam. Skozi stoletja so kitajski gledališki umetniki ustvarjali svojstveni izraz in ga izoblikovali do zavidljive dovršenosti.

Ker bi zaradi nerazumevanja jezika, stilnih posebnosti težje dojemali predstavo enega samega dela, sta se vodstvi gostujočih gledališč odločili, da nam posredujejo nekaj najbolj značilnih in vnanje razgibanih odlomkov iz njihovih programov.

Že v prvi sliki »Troje srečanje smo bili presenečeni nad dovršeno pantomimično igro krčmarja San Sun-Hoa. S podožibeto mimiko je uspel pri gledalcih vzbuditi vtis teme na razsvetljenem odru, lahko, neslišno je drsel po odru; iz počepa je s tolikšno lahkoloko skočil na mizo, da smo imeli vtis, da se je samo nekaj centimetrov dvignil od tal. Se bolj dovršen pa je bil prizor iz Potovanja po reki. Samo z drogom in peslom, edinima predmetoma sta brodar San Sun-Hoa (isti igralec, ki je igral gostilničarja v prizoru »Troje srečanje) in mlada potnica Liu Lan ustvarila iluzijo reke, čolna in potovanja. Do potankosti skladni gibi so oživilji predstavo čolna, nihanje in vožnjo po reki.

Humorna polni so prizori iz opičjih borb za vojsko nebeškega kraljestva.

»Ples lotosov« je umirjen, poln poezije; prefinjeno izraža lepoto narave in radost nad življenjem. Mnogo bolj razgiban je drugi ples, »Ples z rdečimi trakovi«. S temi trakovi so plesalci, lahko bi rekli, pisali po zraku. V čudovitih vajah so se trakovi prepletali med seboj; z njimi so plesalci izvajali presenetljive krivulje, ki so se skladno dopolnjevale.

Najpečje artistično dovršenost pa so pokazali igralci v prizoru iz »Trdnjave Jentašan«. Tako dovršen premetov, preskokov ne srečujemo nikjer. Med najtežje prvine spada verjetno premet tik pred trdnjaskim zidom in nato preskok preko dva metra visokega zidu. Plesalci so iz premeta »zaplaval« preko zidu.

Gostovanje kitajškega Klasičnega gledališča nas je ponovno utrdilo v prepričanju, da so pred naše igralce postavljene dosti manjše zahteve. Za razliko od gostov pa imajo žal skoraj šestkrat manj časa za študij enega dela. Naše gledališče hodi druga pota in vsako posnemanje bi bilo nesmiselno. Želimo povedati le to, da bi večja telesna spretnost nikomur ne škodovala, da bi prav to pomagalo dvigati raven uprizoritve. Prav tu bo potrebno razorati ledino, predosem pri mlajših igralcih. Akademija za igralsko umetnost bi morala tudi telesni vzgoji mladih igralcev posvetiti vso pozornost. Ta in podobna razmišljanja nam je obudilo zelo uspešno gostovanje kitajskih gledališč.

—dim—

Ples z rdečimi trakovi

IVAN MINATTI: PA BO POMLAD PRIŠLA

Tihe in otožne pesmi

Ko sem zaprl knjižico, v kateri je pesnik Ivan Minatti zbral in natisnil štirinadeset svojih pesmi, me je postalo skoraj strah, da moram napisati o tej drobni zbirki recenzijo. Pa ne, da ne bi vedel, kaj naj zapišem — pesnikovi verzi so izzočeni v meni, a menda še nikoli nisem čutil toliko bojzani pred zapisano besedo, besedo, ki si jo lahko brez toplino

glasu vsakdo oživi drugače, ne tako kot je bila mišljena. Tako nežni in krhki so ti verzi, tako ustvarjeni za intimno branje, da je težko zapisati kakršnokoli misel o njih brez bojzani, da jim ne bi človek česa vzel ali oslil.

Če bi me oprášali, kakšne pesmi so to, bi dejal — lirika, lepa lirika. In bi me sprašali naprej — ali so to žalostne pesmi? Ne, katere so zelo žalostne, vse pa so otožne. Pesmistične? Ali je pesmizem to, če nekdo ne vidi nikjer ničesar lepega, če mu je vse brezupno žalostno, celo odratno, če ne veruje ne v sramežljivo skrito dobroto človeškega srca ne v lepoto trenutkov življenja ljudi in narave, če prezira vse, kar ne sovrabi in ne prezira tako kot on? Ne, potem Minattijeve pesmi niso pesmistične. Nikakor ne! Ali pa imenujemo pesmizem tisto tiho žalost, ko

otožnimi očmi — na vseh portretih lirikov jih spoznamo — ki imajo to nepraktično in neprijetno lastnost, da vidijo na starih raje in ostreje temne in neprijazne strani? Potem bi pesmi iz zbirke z optimističnim naslovom skoraj imenoval pesmistične.

Zapisal bi pesmistične, če ta beseda ne bi imela nekega surovega, neprijaznega in iz vsakdanjega rabe preveč ostrega prizvoka, ki pa se Minattijevim verzom prav nič ne prilega. Za označitev teh pesmi je potrebna bolj mehka beseda: melanholija, otožnost in kdaj pa kdaj sentimentalnost v plemenitem in dobrem pomenu te besede.

Ponovno sem prebral Minattijevo prvo zbirko S poti. Nekatero zelo lepe pesmi so med njimi. Nekaj jih je, ki bodo ostale na straneh, ki bodo ohranile v času tisto najlepše, kar je ustvarila v naši poeziji težka doba vojne in revolucije. Vendar pa se ne spominjam, da bi kdaj slišal, vsaj večkrat ne, na proslavah ali podobnih prireditvah, recitacije teh verzov. Toda to me ne čudi. Bolj bi me čudilo, če bi jih slišal, zakaj ti verzi niso za glasno in javno besedo in življenje. Pesmi S poti — nežni, lirični utrinki čustev iz življenja pesnikove duše med živimi in mrtoimi tovarišborci — so ustvarjene za tiho, intimno in neposredno prebiranje, za samotno pogovor med bralcem in pesnikom.

In tako tudi pesmi v drugi Minattijevi zbirki! Niso napisane za vsakega bralca in za vsako razpoloženje — sicer pa: katera lirika, prava lirika v najčistejšem in najožjem pomenu te besede pa je? Nikar ne iščite v njih kakih izrednih in velikih doživetij ali odgovorov na kakšno pomembna in življenjsko važna vprašanja. Ne boste jih našli, ker je v njih preveč nemoči in otožnosti — ne, obupa nil. Če pa redkokdaj v

oči kakšen verz trše udari v uho kaka beseda, ki bi jo morda lahko imenovali pastorni obup, je to disharmonija, beseda, ki se ni našla, sentimentalnost, ki jo demantira naslednji verz in občutje, melodija cele pesmi.

Za Minattijeve pesmi bi morda lahko uporabil primer, da so kot žalost, ki jo čez čas razsvetli otožen nasmeh. Če bo kdo iskal v njih vzroke in odgovore svoji žalosti, ne bo zadovoljen; če pa bo kdo želel tega sočustvovanja, tolažečega razumevanja in sprostitve od tesnobe, bo olajšano za dihal, ko bo zaprl zbirko Pa bo pomlad prišla.

Za takšne trenutke v človeškem življenju pišejo pesniki liriko! V tihi sreči ali tihi žalosti odpiramo in prelistavamo zbirke, kot je Minattijeva. In ob tem imamo samo naš, oseben, intimen odnos do pesmi in pesnika — kot je osebna ta recenzija.

Na koncu le nekaj opazk, ki skušajo biti objektivne. Minattijevi verzi se zdalec niso modernistični. Piše v tradicionalni formi in izrazu. Vendar pa je v njegovih pesniških besedi nekaj novega: besedam, ki jih srečujemo v sodobni liriki skuša dati nove odtenke pomena, za starih izrazom čuti-neko novo doživetje, ki jim daje svojevrstno, pa recimo, moderno barvo in zook. Težnja, ki jo opazamo tudi pri drugih predstavnikih naše mlajše pesniške generacije. V zakladnico pesniškega izraza vračajo besede od vsakdanjega življenja izrabljene, ki pa dobivajo v njihovih verzih novo in toplo lepoto. Se nekaj je v Minattijevih verzih, kar bi rad zapisal. Toda težko je povedati to, kar samo slutimo — kar ni mogel napisati niti pesnik sam, ker tudi on samo slutni — namreč, da že tu in tam zazvenijo v njegovih verzih novi svetli toni, toni upajoče, pričakujoče, optimistične pomladi. VENO TAUFER

VTISI Z RAZSTAVE »1953«

ISKANJE NOVIH POTI

V Jakopičevem paviljonu se nam je predstavila po doletnem premoru skupina »Mladih«, tokrat z oznako skupina »1953«. Razen dveh so vsi absolventi ljubljanske Akademije upodabljačij umetnosti.

S to razstavo so stopili v areno sodobnih likovnih stremeljenj, ki vzbujajo v svetu toliko nasprotujočih si mnenj, kot jih doslej likovna zgodovina ni pomnila: slepih zagovornikov togih larpurističnih teženj, ki jim je tuj vsak realni odnos do narave, ali pa prav tako vnetih ljubiteljev popolnoma nasprotno smeri, ki se vedno najdejo v suhoparnem prenašanju narave umetniška doščena. Avtorji skupine »1953« ne pripadajo ne enim ne drugim. Pri njih so še opazni vplivi tujih mojstrov (Buffeta, Campiglia in drugih), vendar so tesno povezani z domačo grudo in skušajo vsak na svoj način — eden bolj uspešno, drugi manj — opisati v čisti likovni govorici svet, v katerem živijo. Prav to stremljenje jih družijo v strnjeno celoto. Vsi so se iztrgali iz suhega realizma, povedati hočejo nekaj več in vztrajno iščejo, iščejo. To nenehno iskanje pa je za vsakega umetnika nujno, če hoče, da se bo njegova umetniška pot dosegla nazgor.

Drago Tršar, dobitnik letošnje prve mednarodne nagrade v Aleksandriji, ne predstavlja samo uspeh naše najmlajše generacije, marveč uspeh našega umetniškega hotenja. V čem je moč in kvaliteta njegovih del? Drago Tršar ni suhoparen posnemalec narave, njegove plastike nam povedo mnogo več. Uspešno mu je podati v sveži likovni formi razgibanu notranje življenje upodobljenega motiva, ki je mnogim povprečnim gledalcem in ustvarjalcem žal tuje. Ob pogledu na njegovega »Bikar«, uprtega na zadnje noge, s sklonjeno glavo in napetim prsnim košem, gledalec nima več vtisa, da stoji pred mirujočo figuro iz mavca, postavljen na podstavek, temveč doživlja moč in gibanje razjarjenega bika, kar smo doslej lahko opazovali le na nizajočih slikah filmskega traku. Ta združitev monumentalnosti in gibajoče sile je njegova največja odlika. Nasprotno pa mu je v »Baletki« uspešno podati graziozno in elegantno plesalko, ki izraža v nasprotju z »Bikom« lahkotni ritem in mehko gibov.

V delih Franceta Persina preobladeje risba. Upodablja izključno figuralko. Njegove kompozicije so hofeno toge. Življenje pa se je tu umaknilo o statično, a psihološko poglobljeno formo. Morda se je izmed vseh najbolj naslonil na tujega vzornika (Buffeta) in bi prav gotovo želel več izvirnosti.

Nekako tuja so nam dela Milana Berbuča, ki je z uspehom razstavil tudi v tujini. Ob tej razstavi pa se resno sprašujemo, če pesek in format je resnjeta situacija? Seljak Ivan Čopić se je začel umetniško udejstvovati že v parizskih, katerim se je pridružil s

štirinajstimi leti. Delavcem je zlasti znan po velikem delu v hidrocentrali Vuzenica. Tokrat je razstavil zanimive risbe in grafike (»Talec«, »Zenski portret«, »Slikarjev konjiček« in druge).

Kiparka Eržen Alenka razstavlja v tej skupini prvič. Leta 1954 se nam je predstavila s samostojno razstavo v Mali galeriji. V glavnem je njena izrazna moč v reliefih.

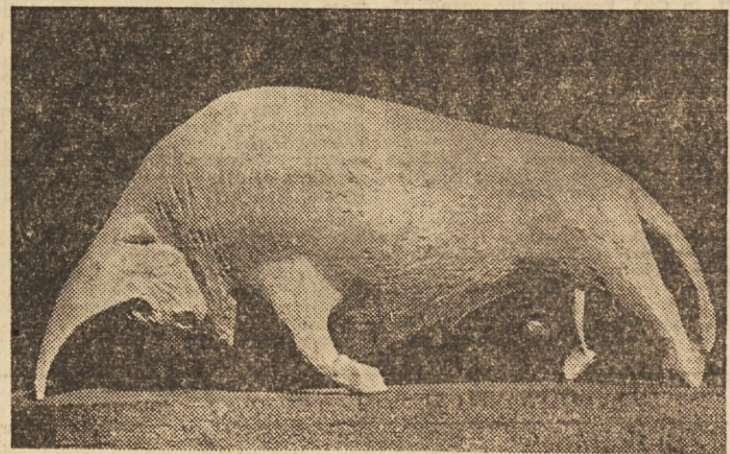
V prečiščenih formah in finih barvnih odtenkih nam je Marko Sušteršič intimno prikazal motive iz vsakdanjega življenja: »Hiše«, »Sivulja«, »Oboki«, »Tihožitje« itd., pri tem pa se je naslonil na likovne težnje zgodnje renesance. Njegova paleta je temna in zalo deluje mračno, razpoložensko.

Pravi kontrast v barvah mu je Mire Cefin. Iz njegovih slik veje topla lirika. Glavne motive zajema iz okolja, v katerem živi, to je Primorska.

S svojo pestro vsebino nas preseneča Melita Vovkova, ki na lahki način in malce šegav način podaja motive in vtise s številnih potovanj. Dokaj izvirno je v sliki »Hotela« podala vzdušje pariškega hotela. Manj posrečena je slika »Zima na Bledu«, kjer se je naslonila na otroško risbo, v čemer

pa žal ni najbolj uspela. Saj smo na mnogih razstavah otroških risb videli mnogo prepričljivejša dela.

To so v glavnem skopi obrisi vtisov z razstave te mlade skupine, ki se je izoblikovala v pojavnem času in katere zrelost je še v bodočnosti. Njen razvoj z veseljem in zanimanjem zasledujemo in upamo, da nas tudi v bodoče ne bo razočarala. J. M.

Drago Tršar: Bik

PRI SVOBODARJH V VIDMU PRI KRŠKEM

ISTI CILJI

Precejšen del vožnje do Vidma pri Krškem sem razmislijal o njihovem Othellu... Nisem mogel namreč razumeti, odkod so vzeli tamkajšnji igralci toliko poguma, da so se lotili ene izmed najtežjih tragedij. Gledališko udejstvovanje v Krškem ni bilo doslej posebno razgibanu, nanašamo pa tako tvegano odločitev. Marsikje na Slovenskem so že poskušali amaterji z uprizoritvijo Shakespeara, a so največkrat omagali, še preden so začeli z resnimi vajami. Spominjam se uprizoritve komea in Julije, ki so ga dostojno naštvirali jeseniški amaterji. La uprizoritev je vzbudila upanje, da je mogoče na najboljših amaterskih odrih dostojno uprizorjati lažja Shakespearejeva dela: Senkresne noči, Zimska pravljica, Kar hočete in morda še katero. Seveda pa zahteva taka uprizoritev mnogo dobrih igralcev, ki jih premore le malokateri amaterski oder. Nikčed od nastopajočih ne sme imeti »dve levi nogi«, vsi morajo biti odra vajeni in obvladati morajo osnovne vrvine dramske igre. Kolikor pa doslej poznam amaterske igralske družine, lahko rečem, da večina razpolaga le z nekaj resnimi dobri igralci, da je največkrat slabost teh uprizoritev neugradnost, prepad med najboljšimi in najslabšimi.

Med razgovorom z režiserjem Strničnikom je moja črnogledost splahnela. Zazdelo se mi je, da režiser čuti odgovornost te režije, da se je letova z izredno močno voljo, ki je marsikdaj pogoj uspeha, aa pa morda precejšnje igralske zmogljivosti dramske skupine. Bilo bi presenetljivo, če bi se v kratkem razdobju oblikovala v Krškem in v Vidmu tako dognana gledališka družina. Toda vse to so zgolj ugibanja. S študijem so pričeli, zasnovali so preprosto, za amaterski oder zelo uspešno sceno. Za igralce in občinstvo nameravajo prirediti dve predavanji o Shakespearu. Volje jim ne manjka, upamo, da uspeh ne bo izostal.

Spričo pospešene gradnje tovarne časopisnega papirja, so videmski svobodarji s svojim delom malce zaostali. Preveč je prireditve bodo imeli šele ob koncu januarja in februarja. Do takrat nameravajo uprizoriti Othella, Kreflovo kmetijo in Mladost pred sodiščem. Vsa tri dela študirajo ločeno. Če bodo prešli začetne težave, potem jim igralcev ne bo manjkalo. Tudi pevski zbor s pripravila na svoj koncert. Ker večina delavcev stanuje v okoliških vaseh, ima pevovodja Strničnik s pevci, ki ne živijo v Vidmu, vaje takoj po končanem delu. To je lep primer, kako se z ljubeznijo premagujejo težave.

Manj svetel pa je izobraževalni del njihove dejavnosti. Doslej svobodarjem v Vidmu ni uspelo prirediti še nobenega predavanja, prav tako niso v tem letu občutno povečali svoje knjižnice. Za

jezikovne tečaje, ki so jih priredili v pretekli sezoni, letos ni bilo zanimanja in jih zato ne bodo nadaljevali.

Videm in Krško sta kraja, ki jih geografske in zgodovinske prilike ločijo, kraja, kjer se staro bori z novim. Ze arhitektonika, urbanistična ureditev krajev kažeta, da sta nastala v različnih časovnih obdobjih. V Krškem oklepa glavno cesto dva venca hiš, zidanih druga ob drugo, medtem ko je Videm razčlenjen, povezan z zeleno okolico. Krško je staro mesto, Videm novejšje naselje. Ta dvojnost se opaža tudi na prosvetnem področju.

Knjižnica je nameščena v prostorih osnovne šole, ki za njeno poslovanje niso najbolj primerni. Šola stoji v zgornjem delu mesta, tako da mora izposojevalec iz Vidma prehoditi dolgo pot, preden si lahko izposodi knjižico. Dolgoletna knjižničarka, tovarniška Zorkova, mi je povedala, da so med 140 rednimi izposojevalci le redki Videmčani. Ona meni, da bi morali v Vidmu ustanoviti novo knjižnico, če bi hoteli tudi tamkajšnje prebivalstvo bolj zainteresirati za branje. Ta misel pa za trenutne prilike ni najbolj vzpodbudna. V približno desetih letih poslovanja ni dobila knjižnica niti 50.000 dinarjev podpor. Kako pa zadovoljuje potrebe bralcev knjižnica, ki se v glavnem vzdržuje z izposojevalnino, vedo vsi knjižničarji. Zato premore knjižnica, ki je do nedavnega poslovala v okrajnem središču, komaj 1300 knjig. Pri tako skromni izbiri je razumljivo, da število izposojevalcev ne nara-

šča. Knjižnica je v lanskem letu izposodila le okrog 2500 knjig.

In če bi zadaj poleg te knjižnice ustanovili še novo v Vidmu, ali ne bi tudi ta ob tako skromni podpori životarila? Verjetno bi kazalo knjižnico prestaviti bliže mestu, tako da bi bila nekako na sredi med Vidmom in Krškim. Vsekakor je to primernejša rešitev kakor ustanovitev nove knjižnice, pa čeprav bi bile sindikalne podružnice pripravljene tej knjižnici odstopiti svoje založbe knjig. C tem bodo morali svobodarji temeljito razmisлити.

Zanimivo je tudi okus bralcev. Od domačih pisateljev so zelo priljubljeni Bevk, Kranjec, Lotrč; od tujih avtorjev pa Leonnara Frank: »Jezusovi apostoli«, Hemingway: »Komu zvonit«, »Starac in morje«, Bromfield: »Noč v Bombayu«, Karel Capek: »Prva izmena«, Wouk: »Upor na ladji Caine«, B. Frank: »Hči«, Remarque: »Slovo- lok zmage«, Vicky Baum: »Hotel v Berlinu«. Bralci zelo poprašujejo po Bratkovem »Telesku« in Škerljevi »Neznani Ameriki«.

Med izposojevalci je največ mladine, nameščencev, delavcev, gosposinj, najmanj pa kmetov. Zanimivo je morda še to, da se okus izposojevalcev razlikuje tudi po starosti. Starejši odklanjajo dela s partizansko tematiko, češ da so jim še preblizu vojne strahote in raje segajo po lažjih delih, medtem ko mladina vneto prebira partizanske zgodbe.

Vsekakor bo morala Svoboda izobraževanju posvetiti večjo pozornost. Tovarna celuloze in časopisnega papirja se bo z novimi obrati predidoma še povečala. Tako bo postal Videm pomembno

industrijsko središče. Novi, mladi delavci so še posebno potrebni izobrazbe. In prav skrb za njihovo izobrazbo naj bo glaona skrb Svobode.

V našem listu smo že pisali o načinih vzgoje delavcev, zato tega na tem mestu ne bomo ponavljali. Svobodi v Vidmu primanjkuje prostorov. S podobnimi težavami se ubadajo skoro vsa prosvetna društva. Posebne težave ima Svoboda s kinom, ki je v upravi »Partizana«. Vsak teden predvajajo dva filma in če hoče igralska družina v petek uprizoriti kakšno delo, mora imeti generalno že v torek. Na predstave v sobotah in nedeljah pa igralci skoraj ne upajo pomisliti za nastop »Neznanih talentov« so morali plačati društvu »Partizan« 8000 dinarjev odškodnine za doozano in odpadlo predstavo. Takšnih bremen pa društvu ne zmore in tako so gledalci prikrajšani za marsikak lep nedeljski večer. Ali bo tako tudi v bodoče? Ali ni mogoče tega rešiti drugače? Kolikor se spominjam, je bila pred leti uprizorjena opereta »Mamsel Nitouche« tudi ob sobotah in nedeljah. Ali je bila tudi takrat odškodnina tako visoka?

Z roko v roki se pramošnosti tudi velike težave. Bilo bi prav, če bi si tudi v Vidmu in v Krškem segli v roke in drug drugemu po svojih močeh pomagali. Svoboda in »Partizan«, knjižnica in igralska družina imajo iste želje: polpešati življenje delovnim ljudem. In ker je cilj isti, zakaj si ne bi prizadevali, da bi ga s skupnimi močmi dosegli. Vinko Trinkau

Stavke v Indoneziji

OB ODSTOPU CLEMENTA ATTLEEJA, VODITELJA ANGLEŠKIH LABORISTOV

POMEMBNA STAVKA NA JAPONSKEM

KDO BO NASLEDNIK?

140.000 delavcev stavka

Delavci velike nizozemske družbe »Borsumij«, ki je ena izmed petih največjih nizozemskih družb v Indoneziji, stavkajo že poldrugi mesec. Stavka se je začela v podružnicah družbe v Djakarti in Surabaya ter se hitro razširila na vse ostale podružnice v deželi.

Po zadnjih podatkih stavka 4000 delavcev, vendar pričakujejo, da se bo njihovo število še povečalo. Delavci predvsem zahtevajo, naj jim družba izplača obljubljene premije (neke vrste trinajste plače), ki bi jih morali dobiti že ob koncu leta 1954.

Tudi delavci družbe »Standard Oil« v Belawanu so sklenili, da bodo stavkali, če uprava te ameriške družbe ne bo zadovoljila njihovih zahtev.

Stavke so organizirali sindikati, v katerih imajo indonezijski komunisti močno pozicijo. Sindikalni voditelji poudarjajo, da so te stavke le delček velikega boja indonezijske proletariata, za pravično razdelitev narodnega bogastva in za nacionalizacijo tujih kapitalističnih družb.

Clement Attlee, dolgoletni voditelj angleških laboristov in bivši predsednik angleške vlade, je končno odstopil. Preteklo sredo je na sestanku laboristične parlamentarne skupine povedal, da se odpoveduje svojemu položaju in da bo predsedniško dolžnost odločil takoj.

O Attleejevem odstopu res govore v Veliki Britaniji že kar leto dni. Nekajkrat so že napovedali dan in uro. Po Churchillovem odstopu pa so bile te govornice vedno glasnejše.

Clement Attlee je nedvomno ena najpomembnejših osebnosti v angleškem socialističnem gibanju. Dvajset let je bil vodja laboristične stranke. V tem času so laboristi postali močan činitelj v vsem družbenem in javnem življenju v Angliji. Pod Attleejevim vodstvom so laboristi v nekaj povojnih letih spreminili An-

glojo v napredno deželo, v kateri se je delavski razred močno uveljavil, tako močno, da se tudi konservativci, ki so danes na vladi, ne upajo obrniti kolesa zgodovine nazaj.

Danes je Attlee star 72 let. Pravi, da je za tako odgovorno dolžnost že prestar. Zato je odstopil. Pred nedavnimi je sam dejal, da se morajo v stranki uveljaviti mlajši kadri, ki bodo stranko pomladili in ji dali nov polet.

Toda kdo so ti mlajši kadri? O tem te dni v Angliji precej govorijo. Znano je, da laboristična stranka ni notranje enotna. Različna krila v stranki zagovarjajo različne poglede, ki se včasih precej razlikujejo. Vodja stranke bi moral po mnenju mnogih laboristov — tako kot Attlee — vsklajevati te poglede. Ne bi smel dovoliti, da pride do razcepa, do medsebojnega obračunavanja.

Kandidati so trije: Morrison, Gaitskell in Bevan. Morrison je bil doslej Attleejev namestnik. Prpada desnemu krilu. Gaitskell, ki je blagajnik stranke, je nekje v sredini in se včasih nagiba k desnici. Bevan je vodja levega krila.

V Londonu sodijo, da ima Gaitskell največ možnosti za izvolitev, ker bi lahko najbolje vsklajeval nasprotna pogleda skrajnežev. O Morrisonu govore, da je prestar. Bevan pa je v zadnjem letu izgubil mnogo pristašev.

Laburisti se te dni ukvarjajo s težavno nalogo. Izvoliti morajo svojega voditelja, in od tega, koga bodo izvolili, bo v marsičem odvisna nadaljnja usoda njihove stranke in tudi nadaljnja pot angleškega socializma.

Laburisti so se te dni ukvarjajo s težavno nalogo. Izvoliti morajo svojega voditelja, in od tega, koga bodo izvolili, bo v marsičem odvisna nadaljnja usoda njihove stranke in tudi nadaljnja pot angleškega socializma.

Stavkajoče delavce, ki zahtevajo izboljšanje mezd in nasprotujejo množičnem odpusčanju iz bombažnih predilnic, podpirajo vse japonske sindikalne organizacije

Na Japonskem že nekaj tednov stavka 140.000 delavcev bombažnih predilnic. Sodijo, da je ta stavka ena največjih povojnih stavk na Japonskem. Med stavkajočimi je precej žena. Delavci zahtevajo, naj jim delodajalci povečajo mezde za 1000 jenov na mesec.

Delavec v bombažnih predilnicah niso povišali mezd že od 1953. Medtem so se cene občutno povečale, delovni pogoji pa so se poslabšali. Razen tega so lastniki bombažnih predilnic v zadnjih dveh letih odpustili 50.000 delavcev.

Stavkajoči delavci so večinoma člani Nacionalnega sindikata tekstilnih delavcev, ki je vključen v ZENRO, eno največjih japonskih sindikalnih organizacij. ZENRO je član Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov. Stavkajoče podpirata tudi Generalni svet japonskih sindikatov (SOHYO) in Federacija japonskih sindikatov, ki je vključena v Svetovno sindikalno federacijo.

Sindikata pomorščakov in železničarjev sta sponzorirala, da sta pripravljena onemogočiti prevoz blaga tekstilnim tovarnam, v katerih delavci stavkajo.

Nemirna in nevarna meja... Meja med arabskim in židovskim delom Palestine je razdelila tudi Jeruzalem in ob tej meji se vsak dan dogajajo incidenti, ki resno ogrožajo mir v tem delu sveta.

DELAVKE ZAPOSTAVLJAJO

Zveza sindikatov Švedske se že daljši čas ukvarja s problemi ženskih delavcev, predvsem pa z njihovimi plačami. Sindikalni voditelji resno proučujejo te probleme in se trudijo, da bi postopoma izboljšali meze za ženske, toda njihova stališča, vsaj do sedaj, ni bilo dovolj odločno, da bi delodajalci sprejeli načelo, da bi delo enakost plačilo.

V zadnjih desetih letih se meze ženskih delavcev kljub nekajkratnim izboljšavam vendarle niso občutno približale mezdam delavcev. Leta 1946 so dobivale žene, zaposlene v industriji, povprečno 32,8% manjšo plačo kot delavci, ki delajo na enakih delovnih mestih. Do 1949. leta se je ta razlika nekoliko zmanjšala (28,7%), lani pa so žene že spet dobivale za 30,5% manjšo plačo.

ZAROTA V TOKIU

V Tokiju so odkrili zaroto skrajnih nacionalistov, ki so hoteli ubiti več japonskih voditeljev. Glavni zarotniki so verjetno člani neke reakcionarne organizacije. Ti so imeli prejšnji mesec v Kiotu tajni sestanek, na katerem so sklenili, da bodo z nasiljem kaznovali japonske voditelje, ki so se pogajali s Sovjetsko zvezo o vzpostavitvi diplomatskih stikov, zato ker so s tem pogajanjem s Sovjetsko zvezo o japonskih ozemljih zahtevah pokazali šibkost.

NOV USPEH BELGIJSKIH SOCIALISTIČNIH SINDIKATOV

Sindikati so zmagali

Z zborovanja japonskih delavcev

Gotovo se še spominjate, da smo pred nevarno objavili vest o pripravi belgijskih sindikatov na splošno stavko, s katero so delavci hoteli prisiliti delodajalce, da bi sprejeli njihove zahteve o skrajšanju delovnega časa in uvedbi petdnevnega delovnega tedna. Do stavke pa ni prišlo, ker so se predstavniki delavcev in delodajalcev štiri dni pred iztekom roka, ki so ga sindikati določili, spoznale o skrajšanju delovnega ted-

stavke ni bilo, ker so dosegli sporazum. — Delodajalci so popustili in pristali na uvedbo 45-urnega delovnega tedna v najvažnejših industrijskih vejah. — Ta pomemben uspeh je okrepil belgijske socialistične sindikate.

Stavke ni bilo, ker so dosegli sporazum. — Delodajalci so popustili in pristali na uvedbo 45-urnega delovnega tedna v najvažnejših industrijskih vejah. — Ta pomemben uspeh je okrepil belgijske socialistične sindikate.

PO ZDRUŽITVI AMERIŠKIH SINDIKATOV

ENOTNA ORGANIZACIJA

Prvi dnevi letošnjega decembra so bili zgodovinski dnevi za ameriško delavsko gibanje. Najprej sta ločena kongresa obeh največjih ameriških sindikalnih organizacij — Ameriške federacije dela (AFL) in Kongresa industrijskih organizacij (CIO) odobrila združitve, 5. decembra pa je bil v New Yorku skupni kongres.

Na kongres združitve je prišlo 1200 delegatov. Polovico jih je poslal CIO, polovico pa AFL. Delegati so z velikim zadovoljstvom pozdravili sklep o združitvi. Nova organizacija se imenuje Ameriška federacija dela — Kongres industrijskih organizacij (AFLCIO). Ima 16 milijonov članov.

Ameriško sindikalno gibanje se je razcepilo pred kakimi dvajsetimi leti. Od tedaj sta obe sindikalni zvezi potratili mnogo svojih moči v medsebojnem boju. AFL je zbirala članstvo na strokovni podlagi, CIO pa na industrijski. Pred kakim letom dni sta podpisali sporazum o nenapadanju. To je bil začetek resnih naporov za združitve.

Ameriški sindikalni voditelji pričakujejo, da bo enotna organizacija lahko v kratkem času pridobila velik del neorganiziranih delavcev. V Združenih ameriških državah je namreč še kakih 40 milijonov delavcev, ki niso

Navdušenje na kongresu. — Enotna organizacija bo imela 16 milijonov članov. — Število organiziranih delavcev se bo verjetno hitro povečalo. — Nasprotja med strokovnimi zvezami niso še izginila. — Delodajalci so nervozni.

člani sindikalnih zvez. Mnogi se niso včlanili v sindikate prav zaradi rivalstva med sindikalnimi organizacijami. Seveda pa ni rečeno, da je kongres združitve izbrisal vsa nasprotja, ki so v preteklosti razdvajala CIO in AFL. Teh nasprotij je še veliko. Nekatero strokovno organizacijo še vedno »kradejo« člani drugim strokovnim organizacijam. In še mnogo drugega je — osebnih nasprotij med voditelji, političnih nasprotij itd. Vendar je že dejstvo, da je do združitve prišlo, izredno pomembno.

Pomembnost in koristnost združitve sindikatov najbolj potrjuje nervozna, ki jo v zadnjem času kažejo delodajalci. Slišijo se govornice, da bi morali storiti nekaj proti krepitvi sindikatov, da bi jih morali izolirati, notranje oslabiliti. Zaskrbljeni so tudi politiki, posebno republikanski. Sindikalni zvezi sta namreč bili bolj naklonjeni demokratični stranki kot republikanski, ki je na vladi. Pri bodočih volitvah bi se lahko zgodilo, da bi sindikati enotno podprli demokratično stranko ali celo nastopili s svojo

delavsko listo. Doslej republikanci sicer še ne napadajo sindikatov. Skušajo jih ohraniti nevtralne. Toda, nikogar ni, ki bi trdil, da se jim bo to povsem posrečilo.

Enotna sindikalna organizacija ni bistveno zamenjala starega programa AFL in CIO. Posebno zunanepolitičnega me, kjer najbolj prihajajo do izraza nazadnjaške težnje nekaterih sindikalnih odborov. O tem se bodo morali nekoč (morebiti kar kmalu) resno pogovoriti, saj njihova stališča do mednarodnih problemov in njihovi pogledi na sodelovanje sindikalnih organizacij vedno manj odgovarjajo razvoju mednarodnega sindikalnega gibanja in naporov za mirno ureditev vseh svetovnih problemov.

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Bošnjancič. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon: uredništvo in uprava 32-051, uredništvo 32-538, uprava 30-046 Poštni predele 284. Račun pri mestni branilnici v Ljubljani 601-305 1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

Na ulicah Buenos Airesa ob Lonardijevem padcu

OKNO V SVET

Argentina včeraj in danes

Vesti, ki prihajajo iz Argentine, dokazujejo, da se življenje v tej veliki latinskoameriški deželi še vedno ni normaliziralo. General Lonardi ni vladal niti dva meseca. Zamenjal ga je general Aramburu. Pravzaprav ni bila ta zamenjava nič drugega kot državni udar močne skupine vladajočih krogih, ki je bila nezadovoljna z Lonardijem. Nekaj dni kasneje je Generalna konfederacija dela napovedala splošno stavko. Sledile so aretacije sindikalnih voditeljev. Vojska je zasedla sedež Generalne konfederacije. Potem so iz Buenos Airesa poročali o demonstracijah peronistov. Razširile so se vesti o veliki zaroti... V Argentini torej še ni miru.

General Lonardi je moral odstopiti, ker so se mu uporile močne sile v vojaški hunti in tako imenovani posvetovalni civilni hunti.

Lonardi je namreč kmalu pokazal svojo barvo. Že nekaj tednov po Peronovem padcu so se v hunti resno sporekli. Lonardiju, ki je zbiral okrog sebe skrajno desnico, so začeli nasprotovati pristaši meščanskih strank, predvsem radikalne, ki je bila najmočnejša opozicijska stranka v času Peronove vladavine.

General Lonardija so zamenjali v dneh, ko si je prizadeval, da bi na najvažnejše položaje v vladi postavil predstavnike skrajne nacionalistične desnice. Posvetovalna hunta se mu je skoro v celoti uprla. Vodili so radikali. Pridružili so se jim socialisti, demokrati in demokristjani. Lonardiju sta ostala zvesta le dva predstavnika skrajne klerikalne reakcije.

Potem se je uprla tudi vojaška hunta. Med generali, ki so vrgli Perona in ustoličili Lonardija, je precej radikalov. Tem niso bili po volji Lonar-

Radikali, ki so se pripravili z Lonardijem že zaradi njegovih stikov s skrajno reakcijo, so odklonili kompromis s peronisti. Zahtevali so hitro in odločno protiperonistično akcijo, predvsem pa akcijo proti Generalni konfederaciji.

Nacionalisti, ki so prijatelji Lonardija, delujejo v Argentini že četrto stoletje. Nekeo so bili tesno povezani z italijanskimi fašisti in nemškimi nacisti. Spočetka so podpirali tudi Perona. Potem so ga zapustili. Leta 1954 so se pridružili cerkvi in jo podprli v boju proti Peronovi vladi. Sodelovali so v dveh protiperonističnih vstajah. Po Peronovem padcu se sicer niso uveljavili kot stranka, osvojili pa so nekaj položajev v Lonardijevem režimu. Njihov vpliv je bil vedno večji. Podpirali so Lonardijevo stališče nasproti peronistom in Generalni konfederaciji (čepprav so zagrnjeni protiperonisti in re-akcionarji), obenem pa so se pripravljali na odločilni udarec, na boj za popolno likvidacijo peronističnega gibanja in sindikatov.

Voditelji radikalov, socialistov in drugih strank so odklonili sporazum z Generalno konfederacijo. Njihov cilj je bil: takoj razbiti obstoječo sindikalno zvezo in ustanoviti svoje sindikalne organizacije (svobodne sindikate, socialistične sindikate, travahistične sindikate itd.). Njihovi ljudje so zasedli nekaj sindikalnih sedežev in jih niso hoteli zapustiti, čeprav je Lonardi podpisal s voditelji Generalne konfederacije sporazum o nenapadanju in ohranitvi sindikalnih pravic.

Lonardi je kmalu po pre-

vzemu oblasti objavil, da bodo delavci še nadalje uživali socialne pravice, ki so jih v zadnjih letih pridobili. Obljubil je, da bo »spoštoval Generalno konfederacijo in njene organizacije ter njene pravice, da brani interese in pridobitve delavcev«. Te obljube pa ni izpolnjeval. Že nekaj tednov po Peronovem padcu so sindikati obtožili vlado, da si je prilastila nadzorstvo nad Generalno konfederacijo in odpustila plačane odbornike 2400 sindikalnih organizacij. Generalna konfederacija je zapretila s splošno stavko. Vlada je nekoliko popustila. Razpisala je volitve za novo sindikalno vodstvo, ki naj bi bile čez tri mesece.

Voditelji strank iz posvetovalne hunte pa so vedno bolj odločno napadali sindikalno enotnost. Ustanovili so svoje sindikalne organizacije in zasedli skoro vse sedeže strokovnih sindikatov, vendar Generalne konfederacije niso razbili. Pridobili so pravzaprav le nezadovoljne iz njenih vrst. Ob Lonardijevem padcu je bila Generalna konfederacija tako močna kot ob njegovem ustoličenju.

Aramburu pa je pod vplivom radikalov, socialistov in drugih strank napadel peronistične sindikate. Ni spoštoval sporazuma, ki so ga dosegli sindikalni voditelji in Lonardi. Ukazal je, naj zapro nekaj sindikalnih voditeljev. Med aretiranimi sta bila tudi Natalini in Framini, znana voditelja Konfederacije. Zaradi aretacij (in tudi zato, da pokaže svojo moč ter da prisili režim k popuščanju) je Generalna konfederacija 15. novembra napovedala

splošno stavko. Aramburu je stavko proglasil za nelegalno. Vojska je odšla na ulice. Stavkajoče so zapirali...

Ob začetku stavke je minister za delo Migone pozval stavkajoče, naj se vrnejo na delo. Zagrozil je, da bodo odpušteni vsi, ki se ne bodo ravnali po njegovem ukazu. O Generalni konfederaciji pa je dejal, da je orodje peronizma in ne delavskega razreda.

Kljub grožnjam in pritisku pa je stavkalo nekaj milijonov delavcev in nameščencev. V Buenos Airesu je stavkalo od 80 do 100% vseh zaposlenih. V ostali Argentini ni prišlo na delo nad 50% delavcev.

Generalna konfederacija je s to stavko dokazala svojo moč. Vlada pa je odgovorila s silo, s terorjem. Uporabila je stavko kot povod za ofenzivo proti Generalni konfederaciji. Vojska je zasedla sedež sindikatov. Aramburu je postavil Konfederacijo pod kontrolo vlade; za komisarja je imenoval Alberta Patrona, višjega oficirja pomorščakov. Vlada je s posebnim dekretom zamenjala vse sindikalne odbornike. Ustanovila je preiskovalno komisijo, ki jo vodi polkovnik Mario Paso Viole. Ta komisija mora zbrati gradivo za obtožbo dosedanjih voditeljev. Obenem je Aramburu sklical sestanek tainikov sindikalnih organizacij, ki jim je ukazal, naj odobre vladne ukrepe in končajo s stavko. Od 300 tainikov jih je na sestanku prišlo le 80. Prišla sta tudi Natalini in Framini, aretirana sindikalna voditelja in — zanimivo — zahtevala, naj tajniki sprejmejo vse zahteve vlade. Trdila sta, da sploh nista bila

zaprti in da je vlada dala sindikatoma »največja zagotovila«. Seveda je bil to le manever, ki se ga je vlada poslužila, da bi razbila Konfederacijo ali pa jo vsaj oslabilo in jo sprejela v svojo službo.

Položaj še ni jasen. Vesti, ki prihajajo iz Argentine, so zelo skope. Ni mogoče ugotoviti, kako se nadalje razvija spor med vlado in sindikati.

Generalna konfederacija je sicer močna, ima pa tudi svoje slabosti. Od 6 milijonov njenih članov je najmanj 3 milijone državnih in zasebnih uradnikov ter nameščencev, ki so bolj ali manj odvisni od režima in zato tudi nič kaj posebno borbeni. Od treh milijonov delavcev je polovica tako imenovanih »peronov«, delavcev na estancijah, ki so raztresene po vsej deželi. Vedeti moramo tudi, da je med člani sindikata precej takih, ki niso peronisti in ki bodo po zdravlili vsako rešitev, samo da bi jim ostale že dosežene socialne pridobitve.

Pa tudi »nasprotni tabor« ni ne vem kako močan. Aramburu se opira na številne stranke, ki so notranje neenotne in ki niso posebno zanesljiva opora. Tudi med generali ni enotnosti. Lonardi trdi da je Aramburu uzurpator, a Lonardi ima še vedno nekaj prijateljev. Aramburu precej govori o demokraciji in pravilni razdelitvi bremen med bogatimi in revnimi. Govori tudi, da bo spoštoval delavske pridobitve. Pravi pa, da bo peronizem preganjal, dokler ga ne bo uničil. O tem in o ostalih njegovih namerah, o njegovi moči in njegovih slabostih pa bomo verjetno kmalu lahko napisali kaj več.